

ONDERZOEK NAAR HET TOEPASSEN VAN PARTICIPATIE IN HET GROENBEHEER

VOOR DE GEMEENTEN CUIJK, GRAVE EN MILL EN SINT HUBERT

HUIDIGE SITUATIE | THEORETISCHE ANALYSE | REFERENTIE-
ONDERZOEK | TOEPASSING | CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Xander Verweij
Tjeerd Warringa
Velp, 14 juni 2013
Hogeschool Van Hall Larenstein
Gemeente Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert

COLOFON

Sequoia groenadvies:	Xander Verweij Tjeerd Warringa
Afbeeldingen:	Sequoia groenadvies, tenzij anders vermeld
Illustraties:	Sequoia groenadvies,, tenzij anders vermeld.
Vormgeving:	Sequoia groenadvies,, tenzij anders vermeld.
Tekst:	Sequoia groenadvies,
Opdrachtgever:	Gemeente Cuijk, namens CGM
Begeleider:	Hans Jacobse
Opleiding:	Tuin- en Landschapsinrichting Management buitenruimte Afstudeerproject 2013 Van Hall Larenstein Larensteinselaan 26A Postbus 9001 6880 GB Velp www.vanhalllarenstein.nl
Versie:	1.0

ONDERZOEK NAAR HET TOEPASSEN VAN PARTICIPATIE IN HET GROENBEHEER

VOOR DE GEMEENTEN CUIJK, GRAVE EN MILL EN SINT HUBERT

HUIDIGE SITUATIE | THEORETISCHE ANALYSE | REFERENTIE-
ONDERZOEK | TOEPASSING | CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Adviesbureau Sequoia
Cuijk, 14 juni 2013

Hogeschool van Hall Larenstein
Velp (GLD)

Gemeente Cuijk

Gemeente Grave

Gemeente Mill en Sint Hubert

VOORWOORD

Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van ons afstudeerproject vanuit de richting Management Buitenruimte, aan de Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp. Het onderzoek draagt bij aan de uitwerking van de opgestelde doelen in het groenbeleidsplan omtrent participatie. Dit onderzoek en het groenbeleidsplan hebben wij opgesteld voor de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert (onze opdrachtgevers) en het groenstructuurplan is opgesteld voor de gemeente Grave.

Gekozen is om een onderzoek in te stellen naar hoe participatie kan worden toegepast in het groenbeheer voor de drie gemeenten. Het kan echter ook als handvat dienen voor andere gemeenten. Wij hebben dit onderwerp gekozen, in overleg met onze opdrachtgevers, omdat participatie een actueel onderwerp is en onze opdrachtgevers burgers meer willen laten participeren in het groen(beheer).

Het maken van het onderzoek was een leerzame ervaring voor ons. En is in goede samenwerking met onze begeleiders uitgewerkt, waarvoor wij hen graag willen bedanken. Daarnaast danken wij de heer F. Kort (gemeente Ubbergen), mevrouw A. Janssen en de heer P. Westgeest (gemeente Alphen aan den Rijn) voor de medewerking aan ons referentieonderzoek. Wij hebben hier veel bruikbare informatie uitgehaald.

juni 2013
X.S. Verweij
T.W. Warringa

Figuur 1. X.S. Verweij (l) en T.W. Warringa (r).

SAMENVATTING

Opgave

Dit onderzoek is opgesteld naar aanleiding van de gestelde doelen omtrent participatie in het groenbeleidsplan. Het groenbeleidsplan is opgesteld inzake de ambtelijke samenvoeging van de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert. Zij zullen vanaf 2014 samen gaan werken en voortaan CGM heten.

Een van de speerpunten in het groenbeleidsplan is het toepassen van participatie in het groen(-beheer). De gemeenten hebben hier tot op heden weinig ervaring mee en willen daarom graag (achtergrond)informatie. De informatie zal in dit rapport uiteengezet worden en dient als leidraad voor de start van participatie in het groenbeheer binnen CGM.

Alle drie de gemeenten passen momenteel in beperkte mate participatie toe in het groen. Zo zijn er in Cuijk, informatiebijeenkomsten waar de burgers ingelicht worden over groenplannen, daarnaast worden zij betrokken bij de beeldvorming rondom bomen. In Grave mogen de burgers ideeën en klachten inbrengen tijdens bewonersavonden, wanneer groenrenovaties gepland zijn in delen van een wijk. In Mill en Sint Hubert hebben burgers de mogelijkheid om bij omvormingen uit diverse beplantingsvoorstellen te kiezen.

Methodiek

Voor het onderzoek is de volgende hoofdvraag opgesteld: "Welke mogelijkheden zijn er om participatie toe te passen in het groenbeheer voor de drie gemeenten?" Daarbij zijn vier deelvragen geformuleerd, die in de verschillende hoofdstukken beantwoord zijn:

1. "Hoe komt het groenbeheer op dit moment binnen de gemeenten tot stand?",
2. "Wat is participatie?",
3. "Hoe vindt participatie in het groenbeheer plaats in vergelijkbare gemeenten?",
4. "Welke mogelijkheden zijn er om participatie toe te passen in het groenbeheer?"

Om de hoofdvraag met de daarbij behorende deelvragen te kunnen beantwoorden, is er literatuuronderzoek gedaan en zijn interviews verricht bij andere gemeenten die ervaring hebben met participatie in het groenbeheer. Hieruit zijn conclusies getrokken en aanbevelingen tot stand

gekomen die CGM kan gebruiken. Dit rapport kan mogelijk als leidraad dienen voor andere gemeenten die participatie willen gaan toepassen in het groenbeheer.

Belangrijkste conclusies

Er is een aantal redenen te noemen waarvoor participatie zou moeten worden toegepast in het groenbeheer. Uiteraard zijn er voor- en nadelen aan verbonden. De voordelen: de sociale cohesie versterkt, de kwaliteit van het openbaar groen verbetert en er zal meer draagvlak ontstaan. De nadelen: er is extra begeleiding en inzet nodig vanuit CGM, de kosten zullen stijgen en de burgers dienen constant geïnformeerd te worden.

Wanneer CGM besluiten om met participatie in het groenbeheer aan de slag te gaan, kunnen kleine projecten opgezet worden die voor veel verbetering zorgen. Voorbeelden hiervan zijn: een buurttuin, een geveltuin, een moestuin, het onderhoud plantsoen of de adoptie van een boomspiegel. Daarbij moeten goede afspraken gemaakt worden, zodat de projecten zo goed mogelijk verlopen. Ook is communicatie, begeleiding en evaluatie van groot belang bij deze projecten.

Belangrijkste aanbevelingen

Allereerst is het van belang dat de aanwezigheid van dit document binnen de gemeenten bekend wordt gemaakt, zodat iedereen op de hoogte is van de ontwikkelingen op het gebied van participatie in het groen.

Dit rapport is een startdocument voor CGM, wanneer zij besluiten om met participatie in het groenbeheer aan de slag te gaan is het aan te bevelen om meer (referentie)onderzoek in te stellen bij andere gemeenten. Of door verder literatuuronderzoek te gaan doen. Daarnaast is het belangrijk voor CGM om te onderzoeken, wie zich bezig gaat houden met het opzetten en begeleiden van participatieprojecten in het groen(beheer). Ook moet er onderzocht worden hoeveel budget CGM beschikbaar willen stellen, zodat projecten aan de hand daarvan opgezet kunnen worden. Tevens moet de aanwezige kennis bij de verschillende gemeenten uitgewisseld en gebundeld worden, zodat dit meegenomen kan worden in andere projecten.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	10
2.	Groenbeheer in de gemeenten	14
2.1	Actuele processen groenbeheer	16
2.2	Betrokkenen	18
2.3	Ambities CGM	19
3.	Doel van participatie	20
3.1	Waarom participatie?	22
3.2	Participatieniveaus	24
3.3	Voor- en nadelen	26
4.	Participatie in het groenbeheer in vergelijkbare gemeenten	28
4.1	Vergelijkingstabel	30
4.2	Conclusies	32
5.	Mogelijke toepassingen in de gemeenten	34
5.1	Mogelijke toepassingen	36
5.2	Afspraken binnen de organisatie	38
6.	Conclusies en aanbevelingen	40
6.1	Conclusies	42
6.2	Aanbevelingen	44
	Verklarende woordenlijst	46
	Bronvermelding	48
	Bijlagen	
	Bijlage I Interviewverslag gemeente Ubbergen	50
	Bijlage II Interviewverslag gemeente Alphen aan den Rijn	54
	Bijlage III Voorbeeld calculaties	58
	Bijlage IV Vergelijkingstabel	61

Figuur 2. De Groene Gezondheidszone in de gemeente Ubbergen. Aangelegd met subsidie en grotendeels onderhouden door burgers.

1 INLEIDING

De gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert bevinden zich momenteel in een proces van ambtelijke samenvoeging. Vanaf 1 januari 2014 worden de ambtelijke organisaties van de drie gemeenten samengevoegd, elke gemeente zal haar eigen college en gemeenteraad behouden. Voor de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert is een overkoepelend groenbeleidsplan gemaakt. Eén van de speerpunten uit het groenbeleidsplan, is het uitbreiden van participatie in het groenbeheer.

Aanleiding

Iedere gemeente past momenteel participatie toe in het groen. De een geeft informatieavonden, de ander past participatie toe in het beheer en weer een ander overlegt renovaties met onder andere de buurtbewoners. Omdat de gemeenten in de toekomst ambtelijk gaan samenwerken en participatie gaan toepassen in het groenbeheer, is dit onderzoek ingesteld.

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om erachter te komen welke mogelijkheden er zijn om participatie toe te passen in het groenbeheer in de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert. De hoofdvraag is daarom als volgt geformuleerd: “Welke mogelijkheden zijn er om participatie toe te passen in het groenbeheer voor de drie gemeenten?”

Naast de hoofdvraag zijn er vier deelvragen gesteld:

1. Hoe komt het groenbeheer op dit moment binnen de gemeenten tot stand?
2. Wat is participatie?
3. Hoe vindt participatie in het groenbeheer plaats in vergelijkbare gemeenten?
4. Welke mogelijkheden zijn er om participatie toe te passen in het groenbeheer?

Methodiek

Ten behoeve van het onderzoek is op verschillende manieren informatie ingewonnen. Allereerst is een literatuuronderzoek ingesteld naar

wat participatie eigenlijk inhoud en welke participatieniveaus er zijn. Daarnaast zijn interviews gehouden met groenbeleidsmedewerkers van de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert om inzicht te krijgen in de huidige situatie. Ten slotte is een referentieonderzoek ingesteld door interviews af te nemen bij (groen)beleidsmedewerkers (openbare ruimte) van de gemeenten Alphen aan de Rijn en de gemeente Ubbergen. Deze twee gemeenten hebben veel ervaring met participatie in het groenbeheer.

Leeswijzer

Het rapport is ingedeeld in zes hoofdstukken. De inleiding, waarvan deze leeswijzer deel uitmaakt is hoofdstuk 1.

In hoofdstuk 2 is te lezen hoe het groenbeheer binnen de gemeenten momenteel tot stand komt. Hierin worden de actuele beleids- en planvormingsprocessen in het groenbeheer beschreven, wie hierbij betrokken zijn en wat de ambities van de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert zijn.

In hoofdstuk 3 is uiteengezet wat het doel van participatie is en de indeling daarvan (theoretische analyse). Hierin zal beschreven worden wat het nut van participatie is en welke niveaus er binnen participatie onderscheiden kunnen worden. Ook zijn de voor- en nadelen van participatie beschreven.

In hoofdstuk 4 wordt beschreven hoe participatie in het groenbeheer plaatsvindt in vergelijkbare gemeenten. Dit referentieonderzoek is ingesteld bij de gemeente Alphen aan den Rijn en de gemeente Ubbergen. De resultaten zijn verwerkt in een tabel, waarin de gemeenten op verschillende thema's worden vergeleken. Uit deze tabel zullen conclusies voortkomen die daarna uiteengezet worden.

Vervolgens zal in hoofdstuk 5 uitgelegd worden welke mogelijkheden er zijn voor het toepassen van participatie binnen de gemeenten. En wel-

ke afspraken er binnen de gemeenten gemaakt moeten worden om participatie succesvol toe te passen.

Als laatste worden in hoofdstuk 6 conclusies getrokken, daarin wordt tevens teruggekoppeld naar de hoofdvraag. Hierin worden ook verschillende aanbevelingen gedaan op het gebied van participatie.

In de bijlagen zijn onder andere de afgenomen interviews te lezen en is de vergelijkingstabel opgenomen.

Figuur 3. Copepad in Alphen aan den Rijn waar bewoners zelf de inrichting en het beheer op zich hebben genomen.

2 GROENBEHEER IN DE GEMEENTEN

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 1 geïnventariseerd en geanalyseerd wat de actuele beleids- en planvormingsprocessen zijn in het groenbeheer, in de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert.

Ook wordt er onderzocht of één of meerdere gemeenten reeds participatie toepast in het groen.

In paragraaf 2 wordt onderzocht welke partijen daarbij betrokken zijn. De eerste twee paragrafen geven daarmee antwoord op de volgende deelvraag: “Hoe komt het groenbeheer op dit moment binnen de gemeenten tot stand?”

Vervolgens wordt in paragraaf 3 beschreven wat de ambities van CGM zijn op het gebied van burgerparticipatie in het groenbeheer.

Dit hoofdstuk vormt de basis van het onderzoek en wordt als uitgangssituatie beschouwd.

2.1 Actuele beleids- en planvormingsprocessen in het groen

Aan de groenbeleidmedewerkers van de gemeenten Cuijk (Jeroen van Hagen), Grave (Nico Heere) en Mill en Sint Hubert (Cristel Colenbrander) is een aantal vragen gesteld omtrent participatie in het groenbeheer. De vragen en antwoorden zijn hieronder weergegeven.

1. Worden burgers meegenomen in de beleidsvorming op gebied van groen? Zo ja, hoe?

gemeente Cuijk:

Er zijn informatiebijeenkomsten waar de burgers ingelicht worden. In sommige gevallen kunnen de burgers meedenken over beleidsuitgangspunten.

gemeente Grave:

De burgers worden niet of nauwelijks betrokken bij de beleidsvorming, maar wel bij afgebakende plannen met een bepaald doel. Er worden klankbordgroepen of werkgroepen opgezet bij grotere projecten (zoals bij het Integraal gebiedsplan Velp), maar dit is uitvoeringsgericht en heeft niet met beleidsvorming te maken, maar is een gevolg van beleid. Bij de totstandkoming van de “waardvolle bomenlijst Grave” heeft het IVN (instituut voor natuureducatie en duurzaamheid) inbreng gehad. Bij de IDOP's (integraal dorpsontwikkelingsplan) zijn inwoners en wijkraden betrokken bij de totstandkoming van documenten. Bewoners en de gemeente kijken samen naar de toekomst van hun dorp.

gemeente Mill en Sint Hubert:

Burgers worden niet betrokken in de beleidsvorming op het gebied van groen.

2. Hoe worden groenbeleidsdocumenten zoals het Groenbeleidsplan 2013-2022 (CGM) gecommuniceerd met burgers? / Welke middelen worden hierbij gebruikt

gemeente Cuijk:

Burgers worden op de hoogte gesteld via de gemeentelijke website.

gemeente Grave:

Burgers worden op de hoogte gesteld via de plaatselijke krant, tevens middels informatie op de gemeentelijke site.

gemeente Mill en Sint Hubert:

Burgers worden op de hoogte gesteld via de gemeentelijke website.

3. In hoeverre worden burgers betrokken in de beleids- en planvormingsprocessen met betrekking tot het groen?

gemeente Cuijk:

Burgers worden betrokken bij de beleidsvorming van bomen. Bij de planvorming worden de burgers geïnformeerd en zij kunnen eventueel andere voorstellen indienen.

gemeente Grave:

Burgers worden niet betrokken bij beleidsvorming. Zij mogen wel ideeën en klachten inbrengen tijdens bewonersavonden. Deze worden vaak gehouden in verband met geplande groenrenovaties in delen van een wijk. Ook worden de betreffende wijkraden betrokken bij planvorming.

gemeente Mill en Sint Hubert:

Burgers worden niet betrokken bij beleidsvorming. Bij omvormingen van groen hebben de bewoners de mogelijkheid om uit verschillende beplantingsvoorstellen te kiezen. Bij grote groenrenovaties (hele straat of buurt) krijgen de bewoners de mogelijkheid om mee te praten, de wensen worden indien mogelijk meegenomen in de verdere planvorming.

3.1 Wie neemt het initiatief tot een renovatie of herinrichting van de openbare ruimte?

gemeente Cuijk:

Dit varieert erg. Burgers kunnen bijvoorbeeld initiatief nemen vanuit budgetten sociale vernieuwing, buurtbudgetten of vanuit IDOP's. Soms heeft het college de wens om iets opnieuw in te richten. Ook is het mogelijk dat dit ambtelijk aangestuurd wordt op een herinrichting, waarbij het college meegenomen wordt in de besluitvorming.

gemeente Grave:

De gemeente neemt veelal het initiatief en wordt gestuurd door meerjarenplannen en vastgestelde budgetten.

gemeente Mill en Sint Hubert:

De gemeente neemt tot op heden meestal het initiatief. Soms worden verzoeken van burgers opgepakt of er wordt medewerking verleend.

3.2 Wie maken de plannen voor een renovatie of herinrichting van de openbare ruimte?

gemeente Cuijk:

Dat is afhankelijk van de omvang van een project. Bij kleine herinrichtingen wordt dit gedaan door de "vakambtenaar". Bij grote projecten, bijvoorbeeld een renovatie van een hele wijk, wordt een extern bureau ingeschakeld.

gemeente Grave:

De plannen worden samen met de gemeente en IBN (Integrale Bedrijven Noordoost-Brabant) Facilitair voorbereid en uitgewerkt.

gemeente Mill en Sint Hubert:

Dat verschilt heel erg per project, soms de eigen dienst (bij kleinschalige projecten), maar meestal adviesbureaus (voor grootschalige projecten).

3.3 Hoe komt de gemeente tot een plan, wordt door de gemeente zelf opgesteld of door een extern bureau?

gemeente Cuijk:

Bij kleine herinrichtingen wordt dit gedaan door de "vakambtenaar". Bij grote projecten, bijvoorbeeld een renovatie van een hele wijk, wordt een extern bureau ingeschakeld.

gemeente Grave:

De plannen worden samen met de gemeente en IBN Facilitair voorbereid en uitgewerkt.

gemeente Mill en Sint Hubert:

Soms worden door de gemeente, indien dit niet het geval is, randvoorwaarden gegeven waarbinnen een plan ontwikkeld moet worden. De gemeente treedt vervolgens toetsend op.

4. Wordt op dit moment participatie toegepast in het groenbeheer? Zo ja, op welke manier wordt dit vormgegeven?

gemeente Cuijk:

Het college vindt het belangrijk de burger te laten participeren, daarom wordt dit reeds deels toegepast. De burger wordt betrokken bij herinrichtingsplannen, waarbij ze meedenken en beslissen over de inrichting. Indien mogelijk kunnen burgers helpen met bijvoorbeeld het aanplanten en onderhouden van bomen en groen.

gemeente Grave:

Er wordt op dit moment geen participatie toegepast in groenbeheer, aangezien hier geen beleid voor is.

gemeente Mill en Sint Hubert:

Momenteel wordt geen participatie toegepast in het groenbeheer, omdat dit nog niet is vastgelegd.

2.2 Wie zijn erbij betrokken?

Aan de gemeenten is gevraagd wie er betrokken zijn bij actuele beleids- en planvormingsprocessen in het beheer, op het gebied van participatie.

Gemeente Cuijk

Binnen de gemeente Cuijk is de afdeling ruimtelijk beheer betrokken bij participatie.

Gemeente Grave

Binnen de gemeente Grave heeft de afdeling Inwoners en Zorg, van het cluster welzijn (en onderwijs) de leidende rol bij het beleid ten aanzien van participatie.

Gemeente Mill en Sint Hubert

In de gemeente Mill en Sint Hubert zijn per project andere personen bij participatie betrokken. Het hangt samen met het soort project, of er alleen burgers bij worden betrokken of bijvoorbeeld ook verenigingen. Per project is het maatwerk.

2.3 Ambities CGM

In het groenbeleidsplan is opgenomen dat de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert in de toekomst graag meer burgerparticipatie willen gaan toepassen in het groen. Omdat de gemeenten vanaf 2014 samengevoegd zullen worden, willen zij dit samen oppakken. Daarom is aan de gemeenten gevraagd waar zij in de toekomst willen staan op het gebied van burgerparticipatie.

Gemeente Cuijk

De gemeente Cuijk streeft ernaar om in de toekomst in samenspraak met de burgers te zorgen voor een prettige leefomgeving. De gemeente wil participatie toepassen op diverse treden van de participatieladder (figuur 4), zie paragraaf 3.2 voor verdere uitleg van deze ladder.

De burgers kunnen afhankelijk van de projecten; geïnformeerd worden, adviseren of meebeslissen (afhankelijk van de vaardigheden van betrokkenen en inzet voor het algemeen belang).

Gemeente Grave

De gemeente Grave wil de communicatie tussen de burgers en de gemeente verbeteren. De gemeente heeft geen algemeen streven om op een bepaalde trede participatie toe te gaan passen, per project zal dit worden bekeken. Graag wil de gemeente haar burgers actiever betrekken, informeren en op deze wijze begrip en draagkracht verkrijgen.

Gemeente Mill en Sint Hubert

De gemeente Mill en Sint Hubert wil in de toekomst mogelijkheden kunnen bieden in het kader van burgerparticipatie op het gebied van groenonderhoud. Het mag de gemeente geen (extra) geld kosten en de beeldkwaliteit van het groen dient behouden of verbeterd te worden.

De gemeente wil participatieprojecten inzetten op operationeel niveau.

CGM

CGM willen in de toekomst meer inwoners laten participeren bij de aanleg en het onderhoud van het groen. Hierbij zullen verschillende participatieniveaus gehanteerd worden, afhankelijk van het project. De burger zal een actievere rol gaan spelen in CGM en vaker het initiatief nemen wanneer er ontevredenheid bij hen is over het openbare groen. CGM zullen voornamelijk de faciliterende rol vervullen. CGM weten dat participatie in eerste instantie de uitgaven vergroot, maar dat het veel zal opleveren, op onder andere sociaal vlak

Figuur 4. De participatieladder, waarop vijf participatieniveaus te onderscheiden zijn.

Figuur 5. Bewoners knotten gezamenlijk wilgen op een "natuurwerkdag" in de gemeente Oirschot (Noord-Brabant).

3 DOEL VAN PARTICIPATIE

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet wat het doel van participatie is. En wordt de deelvraag “Wat is participatie” beantwoord.

In de eerste paragraaf wordt uitgezocht waarom participatie binnen gemeenten wordt toegepast. Vervolgens zal in paragraaf 2 uiteengezet worden welke participatieniveaus er zijn en wat de voor- en nadelen van deze participatieniveaus zijn. In de laatste paragraaf worden de belangrijkste voor- en nadelen van participatie in het algemeen genoemd. Per paragraaf wordt een conclusie vermeldt, die antwoord geeft op de vraag van de paragraaf.

3.1 Waarom participatie?

Het toepassen van burgersparticipatie in het groenbeheer kan allerlei beweegredenen hebben. Een veel gehoorde aanleiding is de bezuinigingen in het groenbeheer. Uit verschillende calculaties blijkt (bijlage III, voor voorbeelden van de gemeente Alphen aan den Rijn) dat participatie in groenbeheer geen geld oplevert. Sterker nog, in veel gevallen kost het toepassen van participatie in groenbeheer extra geld. Waarom zouden gemeenten dan wel participatie toepassen?

Vergroten betrokkenheid

Een belangrijke doel van burgerparticipatie is het vergroten van betrokkenheid. Door burgers de mogelijkheid te geven een deel van het groenbeheer op zich te nemen worden burgers meer betrokken bij de openbare ruimte. De winst die behaald wordt met burgers die zich betrokken voelen tot openbare ruimte is terug te zien op diversen vlakken (zie ook bijlage III, voor voorbeeld calculaties). Zo zullen burgers eerder bereid zijn om zwerfvuil op te ruimen of van zich te laten horen bij inspraakmomenten. Ook zullen burgers hun medeburgers eerder aanspreken op wangedrag wat uiteindelijk resulteert in een prettigere leefomgeving.

Figuur 6. Het vergroten van betrokkenheid draagt op allerlei vlakken bij aan een prettigere leefomgeving.

Vergroten sociale cohesie

Naast het vergroten van de betrokkenheid levert burgerparticipatie ook op sociaal vlak veel op, zie figuur 7. De “opbrengsten” hiervan zijn vaak lastig, of niet, in geld uit te drukken. Als burgers bijvoorbeeld samen het groen onderhouden zullen zij hun sociale netwerken uitbreiden. Winst die hierbij behaald kan worden is bijvoorbeeld dat burgers onderling hun eigen problemen beter kunnen oplossen.

Figuur 7. Burgers leren elkaar kennen gedurende participatieprojecten en kunnen hierdoor hun sociale netwerk uitbreiden. Ook kan iedereen met de kennis die hij of zij heeft van unieke betekenis zijn.

Verbeteren veiligheidsgevoel

Als de sociale cohesie toeneemt dan draagt dit indirect bij aan het veiligheidsgevoel. Burgers zullen elkaar eerder aanspreken en “een oogje in het zeil houden”.

Verbetering groenkwaliteit

Naast de opbrengsten die participatie met zich meebrengen op sociaal vlak, draagt participatie in het groenbeheer ook bij aan de kwaliteit van het openbaar groen. De gemeente heeft een beperkt budget en kan het groen maar op een bepaald kwaliteitsniveau onderhouden. Als burgers dit niet voldoende vinden kunnen ze hier verandering in aanbrengen door zelf een deel van het groenbe-

Figuur 8. Burgers kunnen bijdragen aan een hogere kwaliteit van het openbaar groen.

heer op zich te nemen. Burgers zelf hebben hier ook belang bij, welke voordelen dat zijn, wordt in paragraaf 3 uiteengezet. De resultaten die worden geboekt in de verbetering van de kwaliteit van het groen, zijn al op korte termijn zichtbaar. Dit zorgt voor voldoening bij de participerende burgers, waardoor zij gemotiveerd raken om hiermee verder te gaan.

Figuur 9. Burgers kunnen met creatievere ideeën komen omdat zij de belemmeringen niet zien die de overheid (gemeente) wel ziet.

Gebruik creativiteit burgers

Uit onderzoek is gebleken dat burgers graag betrokken willen worden in burgerparticipatie (Vertrouwen in burgers, Amsterdam University Press 2012), vooral als er een belangrijke beslissing genomen moet worden in hun eigen leefomgeving. Door het toepassen van participatie worden de plannen beter, verschillende partijen (die kennis van zaken hebben), brengen kennis in over de problemen en eventuele oplossingen. Burgers leveren hierin een positieve bijdrage, doordat zij geen belemmeringen zien die de overheid wel kan zien. Burgers kennen de wet- en regelgeving niet nauwkeurig en denken eerder "out of the box".

Tevens verbetert het beleidsproces, er is opbouwende communicatie tussen de betrokken partijen. Waardoor er meer kans is op wederzijds begrip en zullen de tevredenheid en de kwaliteit van het uiteindelijke plan toenemen. De burgers zullen zich verantwoordelijker voelen bij beleidsvorming en het uiteindelijke resultaat. Waardoor er meer draagvlak ontstaat bij de burgers. Groen heeft een positief effect op de waarde van woningen wat uit onderzoek (de invloed van groen en water op de transactieprizen van woningen) is gebleken. En uit de calculaties van de gemeente Alphen aan den Rijn in bijlage III

Conclusie: Waarom participatie?

Er zijn meerdere redenen te noemen waarom participatie zou moeten worden toegepast. Deze redenen hebben raakvlak met betrokkenheid van burgers, sociale cohesie, kwaliteit van het openbaar groen, veiligheidsgevoel en het verbeteren van draagvlak voor nieuwe ontwikkelingen. Uiteindelijk hebben zowel burgers als de gemeente belang bij het toepassen van participatie in het groenbeheer.

3.2 Welke participatieniveaus zijn er?

In de eerste paragraaf van hoofdstuk 2 is duidelijk geworden dat de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert participatie op verschillende manieren toepast. In deze paragraaf wordt uitgezocht welke participatieniveaus er zijn.

Participatieladder

In totaal zijn er vijf niveaus te onderscheiden waarop participatie toepasbaar is. Deze vijf niveaus worden aan de hand van de participatieladder, die op figuur 10 is weergegeven, toegelicht.

1. De eerste stap op de participatieladder is *informer*, de politiek en het bestuur beslissen zelf de agenda voor besluitvorming en houden de burgers hiervan op de hoogte. De burgers leveren geen input bij de beleidsontwikkelingen, de politiek en het bestuur laten de ontwikkeling van het beleid en de besluitvorming daarvan over aan de eigen organisatie. Voordelen van deze manier van participeren is dat het weinig tijd kost en dat de burgers toch op de hoogte zijn. Een nadeel is dat de kans groter is dat er weinig draagvlak

Figuur 10. De participatieladder, waarop vijf participatieniveaus te onderscheiden zijn.

voor de plannen is omdat de ideeën van burgers niet zijn meegenomen. Ook kunnen burgers zich “gepasseerd” voelen omdat al besloten is wat er wordt uitgevoerd.

Figuur 11. Informeren gebeurt vaak in de vorm van een presentatie of middels een informatiefolder.

2. Ook is het mogelijk om burgers te *raadplegen*, de politiek beslist nog steeds zelf over de agenda voor besluitvorming. Hier worden de burger gezien als gesprekspartner, men richt zich op het inventariseren van ervaringen, meningen en eventuele nieuwe ideeën van burgers. Dit is om inzicht te krijgen in de omgeving de van burgers. De resultaten van deze gesprekken zijn niet bindend voor de politiek en het bestuur. Het voordeel van raadplegen is dat de gemeente wellicht nieuwe inzichten en ideeën krijgt. Ook zullen burgers het gevoel krijgen dat naar hun ideeën geluisterd wordt. Een nadeel is dat de aangereikte inzichten en ideeën vaak niet of maar in zeer beperkte mate worden meegenomen.

3. Een volgende stap is de mogelijkheid tot *adviseren*, de politiek en het bestuur stellen de agenda samen, maar burgers hebben nu de mogelijkheid om de problemen voor te leggen. Ook kunnen zij oplossingen voorstellen, deze voorstellen worden gebruikt bij de ontwikkeling van het beleid.

De gemeente moet op dit niveau vertrouwen op de deskundigheid van de burgers. Het voordeel van deze manier is dat burgers het idee hebben dat naar hun mening en deskundigheid geluisterd wordt en dat die ook daadwerkelijk mee worden genomen in de planvorming. Een nadeel is dat de politiek en het bestuur toch uiteindelijk gaan beslissen. Burgers kunnen daardoor het idee krijgen dan niet naar hen geluisterd wordt. Het nadeel is dat deze werkwijze meer tijd vraagt en dat burgers meer vertrouwen moeten krijgen vanuit de ambtelijke organisatie om de werkwijze te doen slagen.

4. Aansluitend is er de mogelijkheid om te *coproduceren*, de politiek, het bestuur en de burgers komen samen tot een (beleids)probleem met daarbij een agenda. Daarna zal men gezamenlijk naar oplossingen zoeken. Een voordeel van deze werkwijze is dat burgers actief mee kunnen doen in het zoeken naar oplossingen. Burgers zullen terecht het gevoel hebben dat ze er toe doen, omdat ze actief participeren. Het is geen "eenrichtingsverkeer" zoals in de drie hiervoor behandelde niveaus. Ook zullen er vaak betere ideeën naar voren komen, een groep heeft immers meer kennis dan een individu.

Figuur 12. Het samen tot een oplossing komen geeft iedereen het idee dat zij actief hebben bijgedragen.

Een nadeel van deze werkwijze is dat de gemeenten moet leren los te laten. Ook kost het participeren op dit niveau meer tijd dan de vorige werkwijzes.

5. De laatste trede is *meebeslissen*, de politiek en het bestuur laten de ontwikkeling van het beleid en de besluitvorming van het plan daarvan gedeeltelijk over aan burgers. Deze werkwijze vraagt veel vertrouwen van de politiek en het bestuur. Omdat burgers, door ze te laten (mee)beslissen veel invloed hebben is deze werkwijze lang niet altijd gewenst. Vaak wordt deze methode enkel toegepast als alle eerdere niveaus succesvol zijn toegepast. Daarnaast moet er in een buurt of wijk een georganiseerde groep zijn die voldoende draagkracht heeft vanuit de buurt of wijk om bepaalde beslissingen te nemen. Een voordeel van deze methode is dat door burgers te laten (mee)beslissen in de beleid- en besluitvorming vaak veel draagvlak is voor de uitvoering. Een nadeel is dat het niet overal toepasbaar is en het veel tijd en inspanning vergt van de gemeentelijke organisatie.

Conclusie: Welke participatieniveaus zijn er?

In totaal zijn er vijf verschillende participatieniveaus te onderscheiden:

- informeren;
- raadplegen;
- adviseren;
- coproduceren;
- (mee)beslissen

Elk participatieniveau heeft zijn voor- en nadelen. De toepasbaarheid is sterk afhankelijk van de tijd die de gemeenten willen steken in participatie, de invloed die zij haar burgers wil geven en het stadium van het project. Het heeft bijvoorbeeld geen zin om burgers te laten meebeslissen in een project waarin de plannen al concreet zijn en de uitvoering al op korte termijn begint.

3.3 Wat zijn de voor- en nadelen?

De eerste twee paragrafen van dit hoofdstuk zijn ingegaan op waarom participatie wordt toegepast en welke mogelijke participatieniveaus er zijn. In deze paragraaf wordt behandeld wat de voor- en nadelen zijn van het toepassen van participatie, voor zowel de gemeenten als burgers.

De voordelen van participatie

Ten eerste bevordert burgerparticipatie de sociale cohesie (figuur 13) tussen de bewoners en daardoor ontstaan er nieuwe sociale netwerken in de leefomgeving. Een bijkomend voordeel is dat de bewoners meer binding en verantwoordelijkheid voor hun leefomgeving krijgen.

Figuur 13. Burgerparticipatie brengt burgers samen.

Daarnaast weten de betrokken burgers en/of partijen vaak beter wat er speelt in de omgeving dan het ambtelijke orgaan. Burgers zijn daarmee eigenlijk experts van hun eigen woonomgeving en kunnen daarom een belangrijke rol vervullen in de beleidsvorming.

Burgerparticipatie kan gunstig zijn voor de economie, omdat beleidsprocedures korter worden door betrokkenheid van de burgers. Daarbij worden er soms lokale investeringen gedaan (Bato's wijk in Oosterbeek) door bewoners of ondernemingen, dit is gunstig voor de economie.

Figuur 14. Burgers kunnen samen bijdragen aan een betere leefomgeving.

De betrokken burgers dragen bij aan een betere en duurzamere leefomgeving, omdat zij hiermee bewuster omgaan. De ruimtelijk kwaliteit zal verhoogd worden, door het toenemende verantwoordelijkheidsgevoel van de burgers.

Tot slot is burgerparticipatie goed voor de politiek, immers bewoners en de ambtenarij gaan meer samenwerken, de 'kloof' tussen deze twee zal verkleinen. Burgers hebben meer inspraak in publieke zaken, wat de democratie stimuleert.

Figuur 15. De wethouder van de gemeente Kampen (r) plant samen met een bewoner een wilg.

De nadelen van participatie;

De participanten dienen constant op de hoogte gehouden te worden (figuur 16) tijdens het participatieproces. Dit om ervoor te zorgen dat er geen ontevredenheid ontstaat bij de participanten, want dat kan het proces in gevaar brengen. Om dit allemaal goed te laten verlopen zijn er veel inspanningen nodig vanuit de politiek, het bestuur en de ambtenaren.

Figuur 16. Burgers dienen constant op de hoogte gehouden te worden, bijvoorbeeld middels een informatieavond.

Een eerder genoemd voordeel van participatie, is een snellere projectafroding. Maar burgerparticipatie kan er ook voor zorgen dat een project langer duurt. Een eenvoudig participatieproces neemt al gauw veel (een half jaar) tijd in beslag. Door minder partijen te betrekken kan het proces sneller afgerond worden.

Een ander nadeel kan zijn dat de ambtelijke organisatie zegt dat zij open staat voor participatie en initiatieven, maar in feite de uiteindelijke beslissingen neemt. De participant zal zich niet serieus genomen voelen en dan zal het samenwerkingsverband tussen gemeente en burgers verslechteren.

Het toepassen van participatie in het groenbeheer zorgt ervoor dat de kosten voor de gemeenten stijgen. Aangezien het meer inspanning kost, dan het reguliere onderhoud.

Burgerparticipatie wordt vaak (door de gemeente) ingezet als er zich een probleem voordoet. De participanten of burgers kunnen echter van mening zijn dat het geen probleem is. Er is bijvoorbeeld een rozenperk in de wijk aanwezig, de bewoners vinden dit heel mooi en kleurrijk in de wijk. De gemeente vindt dit groen te onderhoudsintensief en wil daarvoor graag ander groen in de plaats. De gemeente wil samen met de bewoners een nieuwe oplossing bedenken, maar de bewoners willen de oude situatie behouden. De hulp van de bewoners hebben weinig toegevoegde waarde, aangezien zij een andere mening hebben.

Burgers participeren vaak uit eigenbelang (onderzoek, Burgerparticipatie in zelfbeheer van openbaar groen op buurtniveau). Er dient bijvoorbeeld een bomenrij in een woonstraat aangeplant te worden. Iedere bewoner wil een groene straat, maar geen boom voor hun eigen woning. "Want dat wordt het zo donker in de woonkamer".

Daarnaast zijn voor het goed toepassen van participatie binnen de gemeente, medewerkers vereist die zich hier volledig mee bezig kunnen houden. Zodat zij participatieprojecten in goede banen kunnen leiden. Bij een kleine gemeente is het samenstellen van een "participatieteam" lastiger dan bij een grote gemeente met veel medewerkers.

Wanneer er van te voren niet duidelijk is gemaakt hoeveel inspraak of invloed de participant heeft, dan kan dat later voor problemen zorgen. De participant wil gedurende het hele traject serieus genomen worden en steekt wellicht veel tijd in de ontwikkeling van een project.

Figuur 17. Stadstuin De Smethstraat op het terrein van het voormalige Scala College in Alphen aan den Rijn, opgezet naar initiatief van een bewonersgroep.

4 PARTICIPATIE IN HET GROENBEHEER IN VERGELIJKBARE GEMEENTEN

In dit hoofdstuk wordt de volgende deelvraag beantwoord, “hoe vind participatie plaats in het groenbeheer in vergelijkbare gemeenten”. Sommige gemeenten hebben meer ervaring met participatie in het groen dan anderen. Om zoveel mogelijk informatie op een rij te zetten voor CGM, is er voor gekozen om gemeenten te interviewen die veel ervaring hebben met participatie in het groenbeheer. De gemeente Ubbergen is geïnterviewd, omdat zij qua grootte meer lijkt op de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert.

In paragraaf 1 zijn de belangrijkste bevindingen op een rij gezet die voortkomen uit de tabel in paragraaf IV. In deze tabel zijn de antwoorden van de afgenomen interviews bij de gemeente Ubbergen en de gemeente Alphen aan den Rijn opgenomen. In paragraaf 2 worden de conclusies op een rij gezet.

De gegevens zorgen er samen voor, dat er mogelijke toepassingen voor participatie in het groenbeheer voor CGM opgesteld kunnen worden in hoofdstuk 5.

4.1 Vergelijkingstabel

In bijlage IV is de tabel opgenomen waarin de voor het referentieonderzoek meegenomen gemeenten (gemeente Ubbergen en gemeente Alphen aan den Rijn) zijn vergeleken. In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de antwoorden die de gemeenten hebben gegeven.

1 Hoe begonnen

Op de vraag hoe er is begonnen antwoordden de gemeente Ubbergen en de gemeente Alphen aan den Rijn tegengesteld, bij de gemeente Ubbergen lag het initiatief bij de burgers, terwijl bij de gemeente Alphen aan de Rijn het initiatief bij de gemeente lag.

2 Doel gemeente

De gemeente Ubbergen stelt een belangrijk doel, namelijk de sociale cohesie versterken. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft vier doelen, waarvan de sociale cohesie versterken er een is. In de gemeente Ubbergen wordt participatie op alle niveaus toegepast, bij de gemeente Alphen aan den Rijn is dit voornamelijk op buurt- en straatniveau.

In de gemeente Ubbergen wordt er veel voorlichting gegeven om burgers bij projecten te betrekken. In Alphen aan den Rijn, wordt het meer gezien als "maatwerk" en wordt er per project bekeken welke partijen betrokken kunnen worden en hoe zij het beste benaderd kunnen worden. In beide gemeenten is de initiatiefnemer ongeveer gelijk verdeeld, bij de helft van de projecten neemt de burger initiatief en bij de andere helft de gemeente. De drijfveren hiervoor verschillen uiteraard, aangezien beide partijen eigen belangen hebben.

3 Kansen en bedreigingen

De kansen en bedreiging volgens de gemeente Ubbergen:

Kansen:

- burgers komen vaak met creatieve ideeën
- verbetering van de sociale cohesie
- door diverse partijen te betrekken kunnen eenvoudig subsidies vrijkomen

Bedreiging:

- slechte communicatie, zowel richting burgers als binnen de organisatie

De kansen en bedreiging volgens de gemeente Alphen aan den Rijn:

Kansen:

- renovatieprojecten
- iedereen heeft een belang om te participeren

Bedreiging:

- vanuit bezuinigen participatie toepassen, dit heeft vaak een averechts effect

Succesfactoren volgens de gemeente Ubbergen:

- goede afwegingen maken in de belangen
- genoeg draagvlak creëren, zowel op bestuurlijk als burgerlijk niveau
- voldoende financiële middelen beschikbaar
- meerwaarde en noodzaak van het project moet worden ingezien door de betrokken partijen
- goede communicatie, ook via moderne media

Succesfactoren volgens de gemeente Alphen aan den Rijn:

- burgers zelf laten denken
- blanco een project instappen, niet direct met een ontwerp
- alle actoren in beeld hebben (weet met wie je te maken hebt)
- het belang dat burgers hebben inzichtelijk maken
- burgers laten zien dat ze zelf inbreng kunnen leveren

4 Soort werkzaamheden

In de gemeente Ubbergen mogen de burgers alle denkbare onderhoudsmaatregelen zelf uitvoeren, een goede beheerhandleiding is wel een voorwaarde. In de gemeente Alphen aan den Rijn zijn ze wat terughoudender en mag de burger alleen "simpel" (cosmetisch) onderhoud uitvoeren.

In beide gemeenten wordt er toezicht gehouden op het door de participanten te beheren groen door de buitendienst of opzichters. De gemeente Ubbergen vervult in de eerste drie jaar een ondersteunde rol en daarna is het in handen van de participanten. De gemeente Alphen aan den Rijn vervult deze rol gedurende het hele project.

Bij beide gemeenten wordt er geen gebruik gemaakt van een contract of iets dergelijks om afspraken vast te leggen. De gemeente Ubbergen gebruikt een beheerhandleiding als leidraad en de gemeente Alphen aan den Rijn doet dit altijd mondeling.

Beide gemeenten zijn in het begin coulant wanneer de burger zich niet aan de afspraken houdt, dit wordt informeel en mondeling besproken. Er wordt een termijn gesteld voor de participanten om het in orde te maken. Is het daarna nog niet in orde, dan wordt het groen "opgeruimd" en omgevormd naar onderhoudsarme beplanting.

De kwaliteitswaarborging is bij de gemeente Ubbergen geregeld via de eerder genoemde beheerhandleiding en in de gemeente Alphen aan den Rijn wordt de kwaliteit door de groenopzichters gecontroleerd.

5 Hoogte participatieladder

In de gemeente Ubbergen worden alle participatieniveaus van de participatieladder toegepast, de gemeente Alphen aan de Rijn gaat maximaal tot coproduceren. Dit om te voorkomen dat burgers ook iets te zeggen krijgen over geldzaken, dit veroorzaakt eerder problemen. In de gemeente Ubbergen hebben de burgers naarmate het project vordert steeds meer inspraak, de gemeente

Alphen aan de Rijn is hier "voorzichtiger" in en beoordeelt dat per project.

6 Kosten participatie

Beide gemeenten vinden het lastig om te zeggen of participatie geld kost of dat het geld oplevert.

De gemeente Ubbergen is van mening dat het niet zo veel uitmaakt, gemeente Alphen aan den Rijn is uiteindelijk van mening dat het meer geld kost, omdat er veel meer ambtelijke tijd ingezet moet worden.

Beide gemeenten zijn ook van mening dat participatie op sociaal vlak heel veel oplevert. Op financieel vlak maakt het volgens de gemeente Ubbergen niet zoveel uit, de gemeente Alphen aan den Rijn heeft hiervoor calculaties gemaakt, zie hiervoor bijlage III.

Bij beide gemeenten worden participatieprojecten niet geëvalueerd, de gemeente Ubbergen doet dit onbewust, omdat zij van elk project leert. De gemeente Alphen aan de Rijn heeft plannen om dit structureel te gaan doen.

Bij de gemeente Ubbergen wordt het succes van een project gemeten aan het behaalde resultaat. Bij de gemeente Alphen aan den Rijn wordt dit gedaan op basis van visuele inspectie.

Figuur 18. Positief resultaat voor de Torteltuin in de gemeente Ubbergen.

7 Tips CGM

Tips voor CGM van de gemeente Ubbergen:

- out of the box denken
- begin met iets kleins dat de aandacht trekt
- woningbouwcoöperaties erbij betrekken
- aandacht voor het project in lokale kranten, websites, moderne media
- participatie combineren met een andere activiteit, bijvoorbeeld een roofvogelshow
- goede communicatie, ook binnen de organisatie

Tips voor CGM van de gemeente Alphen aan den Rijn:

- op tijd zaken (bijvoorbeeld actoren) in beeld brengen
- goede voorbereiding
- blanco projecten in stappen
- projecten in het begin goed ondersteunen
- burgers vertrouwen/serieus nemen
- mensen het idee geven dat ze echt iets betekenen

4.2 Conclusies

In deze paragraaf worden conclusies getrokken, die van toepassing zijn op de tabel in bijlage IV. Per onderwerp uit de tabel wordt besproken welke lering hieruit gehaald kan worden. Dit is belangrijk om de mogelijkheden, conclusies en aanbevelingen voor CGM in de volgende hoofdstukken goed te kunnen vormen.

1 Hoe begonnen

Beide benaderingen zijn dus mogelijk, voorwaarde daarbij is dat de er goed wordt gecommuniceerd/geïnformeerd naar de burgers en dat de belangen van de participanten in kaart worden gebracht.

2 Doel gemeente

Er is hierin geen goed of fout, het is wel belangrijk om de burger goed op de hoogte te houden om latere ontevredenheid te voorkomen. Daarbij is het belangrijk om de burger de waarde te laten ervaren van de eigen omgeving.

3 Kansen en bedreigingen

De gemeente Alphen aan den Rijn voert veel meer participatieprojecten uit dan de gemeente Ubbergen, waardoor er ook eerder kans is op "mislukken". Toch is het van groot belang voorafgaand aan een project duidelijk te hebben wat er van de burgers wordt verwacht en of dit reëel is.

Er zijn veel kansen genoemd door de gemeente Ubbergen en Alphen aan den Rijn, zowel voor de burger als de gemeente. Zo zal de sociale cohesie versterken wat voor beide partijen goed is en er zullen creatieve ideeën aangedragen worden door de burgers.

De bedreigingen zijn uiteraard ook van groot belang, door deze goed in de gaten te houden, kunnen deze voorkomen worden. Zo moet participatie niet toegepast worden uit bezuinigingsoverweging en zorgt slechte communicatie voor het mislukken van projecten.

Er zijn vele succesfactoren (zoals hierboven te lezen) die mee worden genomen in de aanbevelingen die aan het eind van dit rapport worden gedaan.

4 Soort werkzaamheden

Participanten kunnen veel onderhoud zelf, ook omdat er vaak veel kennis onder de burgers aanwezig is. Belangrijk is hierbij om goede afspraken te maken tussen de burger en de participant.

De gemeenten hebben verschillende ideeën over de ondersteuning van een participatieproject, er vindt uiteindelijk bij beide een periodiek controle plaats. Als de afspraken duidelijk zijn, dan is het ook duidelijk voor de burgers wanneer zij deze niet zijn nagekomen en het project dus wordt omgevormd naar onderhoudsarme beplanting. Een kwaliteitswaarborging middels een beheerhandleiding is aan te raden, omdat beiden partijen dan weten waar ze aan toe zijn. Hierdoor zal er minder snel onverschilligheid ontstaan en de projecten zullen beter verlopen.

5 Hoogte participatieladder

Wanneer de participerende burger op de hoogste trede wordt toegelaten, krijgen zij veel inspraak, ook over geldzaken. Geld schept vaak verdeeldheid wat het project en de sociale cohesie in gevaar kan brengen. De keus moet goed overwogen zijn, als op het hoogste niveau participatie wordt toegepast.

6 Kosten participatie

Hieruit kan worden geconcludeerd dat participatie zeer waarschijnlijk geen geld oplevert. Daarom zou het ook niet als bezuinigingsmaatregel moeten worden toegepast. Participatie levert wel een heleboel andere voordelen op die niet in geld zijn uit te drukken, zoals het verbeteren van de veiligheid, de sociale cohesie en de waardestijging van vastgoed. Het is goed om projecten te evalueren, omdat er veel uit fouten geleerd kan worden.

Een project kan succesvol benoemd worden, wanneer het beoogde resultaat is behaald.

7 Tips CGM

Uit deze tips kan geconcludeerd worden dat het van groot belang is om de communicatie goed op orde te hebben, dat een goede voorbereiding noodzakelijk is en dat je nooit te groot moet beginnen. Meer tips staan hierboven en die spreken voor zichzelf.

Figuur 19. Kinderen die het onderhoud van hun eigen groentetuin doen in een boomspiegel op het schoolterrein.

5 MOGELIJKE TOEPASSING IN DE GEMEENTEN

In dit hoofdstuk wordt vermeld welke mogelijkheden er zijn voor het toepassen van participatie in CGM. Er worden mogelijkheden en adviezen uiteengezet in paragraaf 1. In paragraaf 2 wordt een aantal belangrijke afspraken op een rij gezet die CGM in acht moeten nemen wanneer zij actief met participatie in het groenbeheer aan de slag gaan.

Dit hoofdstuk beantwoordt de deelvraag: “Welke mogelijkheden zijn er om participatie toe te passen in het groenbeheer?”.

Aan de hand van de uitkomsten in dit hoofdstuk, kunnen aanbevelingen en conclusies gedaan worden in hoofdstuk 6.

5.1 Welke mogelijkheden zijn er?

Het gaat hier om het technisch beheer, wat het dagelijks, incidentele en periodieke onderhoud betreft. Er zullen een aantal mogelijkheden voor het toepassen van participatie in het groen(beheer) in CGM uiteengezet worden.

Klusjesdag

Een of meerdere dagen om participatie in het groenbeheer kenbaar te maken bij de bewoners. Hier kan duidelijk gemaakt worden op welke manieren zij kunnen bijdragen aan het onderhoud. Zij worden geënthousiasmeerd en kunnen hieraan de gemeente laten zien wat zij graag willen doen in het groenonderhoud. In het begin is het verstandig om met iets kleins te beginnen wat de aandacht van buurtbewoners trekt, zoals het opzetten van een partytent of het aansteken van een vuurkorf.

Boomspiegels adopteren

Buurtbewoners kunnen boomspiegels adopteren, zij mogen dan zelf beslissen wat voor beplanting in de boomspiegel komt te staan. Zij zijn daarbij zelf verantwoordelijk voor het onderhoud. Boomspiegels met oude bomen zijn minder goed te gebruiken voor adoptie, aangezien er veel wortels in de boomspiegel aanwezig zijn. En er daarmee eigenlijk geen ruimte is voor andere beplanting.

Figuur 20. Boomspiegel omgevormd tot "tuintje".

Om aan andere buurtbewoners duidelijk te maken dat de boomspiegel geadopteerd is, kan er bijvoorbeeld een stoeptegels met het logo van CGM worden geplaatst naast de boomspiegel.

Geveltuinen

In kleinschalige woonstraten waar weinig ruimte voor groen is kunnen geveltuinen aangelegd worden. De bewoners richten hun eigen gevel in en doen zelf het onderhoud, een simpele ingreep die ervoor zorgt dat de straat een stuk groener wordt.

Figuur 21. Aanleg van een geveltuin, samen met andere buurtbewoners.

Buurttuin

Braakliggend terrein kan goed gebruikt worden voor een buurttuin, mits er geen plannen zijn voor het terrein op korte termijn. Met bewoners kan het braakliggende terrein op vele manieren ingericht worden, bijvoorbeeld als moestuin, groentetuin of als speelgroen. De bewoners zijn verantwoordelijk voor het groen, zolang het terrein geen bestemming heeft. Door gebruikt te maken van verplaatsbare "units" kunnen delen van de tuin altijd verplaatst worden.

Figuur 22. Duurzame buurttuin.

Plantsoen

Een plantsoen kan prima onderhouden worden door de buurtbewoners. Misschien hebben de bewoners eerder al geholpen met de aanleg of het ontwerp van dat plantsoen. Zij kunnen het onkruid wieden en de beplanting snoeien. .

(Bloem)bakken

Op bepaalde plekken in de openbare ruimte, waar ruimte beschikbaar is, is het mogelijk om bloembakken (zie figuur 23) te plaatsen. De bewoners kunnen deze zelf invullen met groen dat zij graag willen en doen daarvoor het onderhoud. Mocht het plan niet slagen, dan is het gemakkelijk om de bakken op een andere plaats neer te zetten

Figuur 23. Bloembakken die de openbare ruimte opvrolijken.

Boomonderhoud

Wanneer er vooraf duidelijk afspraken zijn gemaakt, tussen de gemeente en de burgers, is het mogelijk dat bewoners bomen onderhouden. Boomonderhoud is uiteraard "ingewikkelder" dan onkruid wieden, daarom moet hier een handleiding voor opgesteld worden. Bewoners kunnen bijvoorbeeld met elkaar een rij Robinia pseudoacacia 'Umbraculifera' (figuur 24) snoeien.

Figuur 24. Buurtbewoners die samen het onderhoud van gemeentelijke bomen doen.

Bestaande projecten

Voor CGM is het aan te raden om de nieuwe kennis die uit dit rapport is voortgekomen, toe te passen op bestaande projecten. Immers de drie gemeenten hebben allemaal al op bepaalde vlakken te maken gehad met participatie in het groen. Deze nieuwe kennis kan toegepast worden en zal dienen als een soort "testfase".

5.2 Welke afspraken moeten er binnen de organisatie gemaakt worden?

In deze paragraaf wordt een aantal belangrijke zaken op een rij gezet, die belangrijk zijn voor CGM wanneer zij actief met participatie in het groenbeheer aan de slag gaan.

Vertraging

Vertraging komt soms voor in de besluitvorming binnen CGM, omdat bijvoorbeeld het college nog een aantal punten wil nakijken of bespreken, voordat zij een besluit nemen. De participanten moeten wel op de hoogte gehouden worden, want "radiostilte" komt de projecten niet ten goede. De participanten willen wel serieus genomen worden en weten wat er speelt.

Onderzoek

Vooraf goed op een rij zetten wie er bij betrokken moeten worden bij participatie projecten, zodat anderen niet "voorbij worden gelopen". Daarbij kunnen de actoren in beeld worden gebracht, deze kan inzichtelijk gemaakt worden aan de hand van een krachtenveldanalyse.

Evalueren

Wanneer CGM besluit om met participatie in het groen(beheer) aan de slag te gaan, is het belangrijk om de projecten in het begin goed te evalueren. Omdat CGM weinig ervaring heeft met participatie projecten, kan er veel geleerd worden van de zaken die goed en fout gingen tijdens de eerste projecten. Deze kennis kan meegenomen in de verbetering van daaropvolgende projecten. Het is raadzaam om het evalueren van projecten door te blijven zetten en dit niet alleen in de beginfase te doen. Bijvoorbeeld volgens de STARR methode (Situatie, Taak, Actie, Resultaat, Reflectie).

Context

Het is belangrijk dat projecten van het begin tot het eind in hun context gezien worden, er moet niet blind gestaard worden op één deel. Dit geldt voor zowel CGM als de participanten.

Communicatie

Allereerst is het van belang om dit document bij de medewerkers van CGM kenbaar te maken. Niet alleen de groenmedewerkers, maar ook bij de andere medewerkers die met de openbare ruimte te maken hebben. Zodat iedereen op de hoogte is van wat er beleidsmatig aan de orde is op het gebied van participatie in het groenbeheer.

Figuur 25. Ontwikkelingen in plannen moeten goed gecommuniceerd worden tussen de betrokken partijen.

Begeleiding

Vanuit CGM moet een persoon of meerdere personen zich bezig gaan houden met participatieprojecten. CGM heeft te weinig capaciteit om een geheel "participatieteam" op te zetten. Maar zonder goede begeleiding, kan een participatie project niet slagen, er is immers inzet nodig van zowel CGM als de burgers. Afhankelijk van het aantal participatieprojecten, moet er besloten worden hoeveel begeleiding er nodig is vanuit CGM. Het is gewenst om een medewerker in te zetten die een groene achtergrond heeft, voor goede begeleiding.

Afspraken

Voorafgaand aan ieder participatieproject moeten duidelijke afspraken gemaakt worden over het te volgen traject. Er moet duidelijk zijn (ook schriftelijk) hoeveel "speelruimte" er is tijdens een participatieproject. En daarmee welke trede CGM en de burger op de participatieladder innemen.

Wijzigingen en/of vorderingen in het project moeten duidelijk gemaakt worden aan de participanten.

Klankbordgroep

Voor de participatieprojecten moet er een klankbordgroep aangesteld worden. Er zijn alle verschillende klankbordgroepen aanwezig binnen CGM, sommige daarvan zijn op groen gericht. Hier kunnen burgers en participanten hun mening geven over de participatieprojecten, deze informatie is waardevol voor CGM. De leden van de klankbordgroep (figuur 26) kunnen meedenken over de richting die aan de participatieprojecten gegeven moet worden.

Figuur 26. Leden van een klankbordgroep die meedenken over projecten.

Experimenteerruimte

Aan het begin van participatieprojecten moet er "experimenteerruimte" zijn. Er kan bijvoorbeeld een "proeftuin" in gebruik genomen worden, waar CGM de reacties van de participanten kan peilen. Bij voorkeur beginnen met kleine projecten, bij negatieve feedback kan de manier van werken aangepast worden. Als duidelijk is voor CGM wat de beste manier van werken is voor een bepaald project, kan dat toegepast worden.

Financiën

Binnen CGM moeten er afspraken gemaakt worden of de hoeveelheid geld die beschikbaar gesteld wordt voor de participatieprojecten. Geld voor bijvoorbeeld de aanschaf van materialen, maar ook voor de extra ambtelijke tijd. Zoals eerder in dit rapport is gebleken kost het toepassen van participatie extra geld, dat geld moet wel beschikbaar zijn.

Meerderheidsbelang

Het is onmogelijk om bij participatieprojecten iedereen tevreden te houden, daarom moet een project gewoon doorgaan, wanneer een meerderheid (51%) van de deelnemende participanten instemt. Anders vertragen participatieprojecten of komen ze helemaal niet tot uitvoering.

Figuur 27. Moestuin op het Sterrenplein in het Spijkerviertel in Arnhem, leerlingen zaaien, wieden en oogsten onder begeleiding van hun ouders.

6 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Dit is het slothoofdstuk van dit onderzoek naar participatie in het groenbeheer. In paragraaf 1 worden de conclusies van het rapport op een rij gezet, daarmee wordt ook teruggekoppeld naar de doelstelling. Vervolgens worden in paragraaf 2 de vervolgstappen voor CGM uiteengezet, dit zijn aanbevelingen voor CGM. Deze paragraaf is van belang wanneer CGM besluit om met participatie verder te gaan, deze paragraaf kan als leidraad dienen.

6.1 Conclusies

De conclusies in deze paragraaf komen voort uit de verschillende hoofdstukken die in dit onderzoeksrapport aan bod zijn gekomen. De conclusies geven antwoord op de hoofdvraag en de deelvragen van het onderzoek.

Terugkoppeling doelstelling

In de inleiding van dit onderzoek is de onderzoeksvraag als volgt geformuleerd: "Welke mogelijkheden zijn er om participatie toe te passen in het groenbeheer voor de drie gemeenten?" Daarbij zijn vier deelvragen gesteld, die in de verschillende hoofdstukken beantwoord zijn. De deelvragen zijn als volgt geformuleerd:

1. Hoe komt het groenbeheer op dit moment binnen de gemeenten tot stand?
2. Wat is participatie?
3. Hoe vindt participatie in het groenbeheer plaats in vergelijkbare gemeenten?
4. Welke mogelijkheden zijn er om participatie toe te passen in het groenbeheer?

Hieronder worden per hoofdstuk (en daarmee per deelvraag) de belangrijkste conclusies gegeven.

Huidige situatie

De drie gemeenten hebben tot op bepaalde hoogte ervaring op het gebied van participatie in het groen(beheer). In Cuijk zijn er informatiebijeenkomsten waar de burgers ingelicht worden en in sommige gevallen kunnen de burgers meedenken over beleidsuitgangspunten.

In Grave worden de burgers nauwelijks betrokken bij de beleidsvorming. Bij andere projecten, die afgebakend zijn en een bepaald doel hebben, worden wel bewoners en klankbordgroepen betrokken. In Mill en Sint Hubert worden burgers niet betrokken bij beleidsvorming in het groen.

In de gemeenten wordt daarmee op verschillende vlakken participatie toegepast, de een bij het bomenbeleid, de ander bij groenrenovaties en weer een andere bij reconstructies. Er is kennis beschikbaar, die goed gebruikt kan worden bij

toekomstige projecten.

Doel participatie

Participatie wordt om verschillende redenen toegepast. Zo wordt de betrokkenheid van de burgers groter, het veiligheidsgevoel zal versterkt worden, de sociale cohesie zal beter worden, de kwaliteit van het openbaar groen zal verbeteren en er zal meer draagvlak ontstaan.

CGM en haar burgers zullen beiden voordelen ondervinden wanneer er meer participatie wordt toegepast.

Participatieniveaus

Er zijn vijf verschillende participatieniveaus, ieder niveau heeft zijn voor- en nadelen. CGM moet vooraf duidelijk hebben welk niveau bij welk project wordt toegepast, zodat beide partijen weten waar zij aan toe zijn en dat daarmee duidelijk is hoeveel invloed de burgers hebben.

Participatie in andere gemeenten

Voor dit rapport is een referentieonderzoek ingesteld bij twee gemeenten. Daaruit kan worden geconcludeerd dat iedere gemeenten participatie anders aanpakt, elke gemeente participeert echter wel met hetzelfde doel; namelijk de betrokkenheid en sociale cohesie vergroten

Figuur 28. Beplanting in de bloembakken wordt door buurtbewoners onderhouden, in gemeente Alphen aan de Rijn.

Mogelijkheden

Er zijn heel veel mogelijkheden voor het toepassen van participatie binnen CGM, deze kunnen met weinig inspanning gerealiseerd worden. Een aantal voorbeelden van projecten die CGM samen met bewoners kan uitvoeren: buurttuin (figuur 29), geveltuin (figuur 30), moestuin (figuur 32), onderhoud plantsoen, adoptie boomspiegel met daarbij eigen aanleg en onderhoud.

Daarbij moeten wel goede afspraken gemaakt worden binnen CGM, zodat de projecten zo feilloos mogelijk verlopen. Er moet goed gecommuniceerd worden, er moet goede begeleiding (figuur 31) zijn en projecten moeten geëvalueerd worden.

Figuur 29. Buurttuin waar bewoners hun eigen moestuintje hebben.

Figuur 30. Een geveltuin die wordt aangelegd door bewoners.

Figuur 31. Bewoners onder begeleiding van de gemeentelijke buitendienst.

Eindconclusie

Vanuit het thema participatie in het groenbeleidsplan is dit onderzoek ingesteld. Het doel van het onderzoek is om de vraag “Welke mogelijkheden zijn er om participatie toe te passen in het groenbeheer voor de drie gemeenten?” te beantwoorden. In dit onderzoek is deze vraag beantwoord en daarbij zijn ook de deelvragen beantwoord. Daaruit bleek dat er vele mogelijkheden zijn voor CGM en dat er goede kansen zijn om participatie succesvol in te zetten. Om participatie succesvol toe te passen is het belangrijk om de belangen van de betrokken partijen in beeld te brengen en deze duidelijk te maken.

Verder onderzoek vanuit CGM zou het inzetten van participatie in het groenbeheer verbeteren, dit wordt dan ook aangeraden om te doen.

6.2 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden aanbevelingen gedaan, die er mede voor kunnen zorgen dat participatie succesvol kan worden toegepast.

Verder onderzoek

In dit rapport is referentieonderzoek gedaan naar een tweetal gemeenten die veel ervaring hebben met participatie in het groen. Bij de gemeente Ubergen, omdat deze qua grootte vergelijkbaar is met de gemeenten. En bij Alphen aan den Rijn, omdat dit een van de eersten gemeenten is die met participatie in het groen aan de slag is gegaan.

Om nog meer te weten te komen over participatie verdient het aanbeveling om verder onderzoek in te stellen, zo kunnen er gesprekken aangegaan met de gemeente Duiven, Breda, Rotterdam. Voorbeeld project Rotterdam, zie figuur 32, 33 en 34. Want ook deze gemeente heeft veel ervaring met participatie en kan CGM op belangrijke zaken wijzen. Tijdens deze gesprekken kunnen onderwerpen aan bod komen als; hoeveel tijd besteden jullie hieraan, hoeveel kost jullie dit en wat zijn de succesfactoren.

Onderzoek CGM

Binnen CGM moet onderzocht worden wie zich bezig gaan houden met het opzetten en begeleiden van participatieprojecten in het groen (beheer). En of er eventuele weerstanden zijn, die het toekomstige projecten in gevaar kunnen brengen, bijvoorbeeld oppositie vanuit het college. Ook moet er onderzocht worden hoeveel budget hiervoor beschikbaar gesteld kan worden.

Kortom de uitgangssituatie moet helder zijn, zodat inzichtelijk is wat er nog gerealiseerd moet worden om met participatie aan de slag te gaan.

Figuur 32. Buurtpark "het Hooglandje" in Rotterdam, het braakliggende terrein is samen met bewoners ingericht om meer groen in de wijk te creëren.

Figuur 33. Buurtpark "het Hooglandje" in Rotterdam, aanleg door bewoners.

Figuur 34. Het eindresultaat van buurtpark "het Hooglandje" in Rotterdam.

Klein beginnen

Het is aan te raden voor CGM om klein te beginnen en met een gemakkelijk project, omdat ze nog weinig ervaring hebben met participatie in het groenbeheer. Daarbij is het verstandig om mensen te betrekken, die ook daadwerkelijk succes kunnen maken. Zij zorgen ervoor dat het project meer kans van slagen heeft en zij kunnen anderen enthousiasmeren.

Na verloop van tijd kunnen de projecten grootser aangepakt worden, aangezien er dan lering is getrokken uit voorgaande (kleine) projecten.

Communiceren

De burgers van CGM moeten op de hoogte gebracht worden wanneer besloten wordt om meer participatie toe te gaan passen in het groen(beheer). Het is belangrijk dat de burger weet wat er speelt, dit kan gedaan worden via gemeentelijke sites, kranten en/of informatieavonden. Hierin moet duidelijk gemaakt worden wat er verwacht wordt van de burger en wat de burger van CGM kan verwachten.

Uitwisselen kennis

De kennis die aanwezig is bij CGM op verschillende vlakken, moet uitgewisseld en gebundeld worden, zodat dat meegenomen kan worden in de verdere ontwikkeling.

Verklarende woordenlijst

Adviseren: participatieniveau waarin burgers de mogelijkheid krijgen problemen en eventuele oplossingen voor problemen voor te leggen, uiteindelijk beslist (eventueel op basis van input vanuit burgers) de gemeentelijke organisatie wat er gaat gebeuren.

Beeldkwaliteit: zegt iets over de kwaliteit van een bepaald beeld, in dit geval het groenbeeld.

Beleid: geheel van maatregelen waarop de gemeente een bepaald doel nastreeft.

CGM: toekomstige naam voor het samenwerkingsverband tussen de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert.

Coproduceren: participatieniveau waarin burgers in samenwerking met de gemeentelijke organisatie tot een agenda komen. Er wordt gezamenlijk naar een oplossing gezocht, uiteindelijk beslist de gemeentelijke organisatie.

Cosmetisch onderhoud: onderhoudswerkzaamheden zoals zwerfvuil opruimen, onkruid wieden en blad opruimen.

Ibn-facilitair: staat voor; Integrale Bedrijven Noord-oost-Brabant. Dit bedrijf is primair gericht op het verwerven van opdrachten.

IDOP: integraal dorpsontwikkelingsplan. Dit plan beschrijft een toekomstvisie voor een dorp. Daarin worden maatregelen opgesteld om de visie te kunnen behalen

Informereren: participatieniveau waarin burgers worden ingelicht maar geen "input" leveren, de gemeentelijke organisatie beslist wat er gaat gebeuren

Krachtenveldanalyse: manier waarop actoren in beeld kunnen worden gebracht met de invloed die zij op een bepaald project hebben.

(Mee)beslissen: participatieniveau waarin burgers de meeste invloed hebben en zelfs (mee) kunnen beslissen over welke problemen worden aangepakt en hoe deze worden aangepakt. De gemeentelijke organisatie vervult een faciliterende en ondersteunende rol.

Participatie: deelnemen.

Participatieladder: een visuele weergave van de vijf participatieniveaus die te onderscheiden zijn.

Participatieniveau: een van de vijf niveaus waarop participatie kan worden toegepast (informereren, raadplegen, adviseren, coproduceren en (mee) beslissen).

Raadplegen: participatieniveau waarin burgers worden gehoord maar uiteindelijk neemt de gemeentelijke organisatie de beslissing wat er gaat gebeuren.

Sociale cohesie: onderlinge samenhang tussen (groepen) burgers.

Bronvermelding

Documenten

Burgerparticipatie in zelfbeheer van openbaar groen op buurtniveau, A. Meijs, (Master Thesis, Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht), juni 2012

De invloed van groen en water op de transactie-prijzen van woningen, J.C.A.M. Barvaes en J. Vreke, Alterra-rapport 959, Wageningen 2004

Heldere verwachtingen waarmaken; Participatie in Alphen aan den Rijn, J. Cornips en F. Kooiman, Vught, 4 december 2008, gemaakt door Partners + Pröpfer

Ontwikkeling participatieladder; Meetlat voor het participatieproject, regioplan beleidsonderzoek, M.J van Gent, C. van Horssen, L. Mallee, S. Slotboom, Amsterdam, november 2008

Participatie en inspraak in Amersfoort; uitgangspunten, spelregels en afwegingsinstrumentarium, maart 2009

Participatie is maatwerk; Beleidsnota participatie 2011-2014 Gemeente Alphen aan den Rijn, maart 2011

Participatie@groeneruimte, Frans van den Goorbergh en Juul Scheffers, 2012, ISBN-13: 9789077824603

Vertrouwen in burgers; Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Amsterdam University Press, ISBN 978 90 8964 404 6

Andere bronnen

PowerPoint presentaties;
Bewonersparticipatie in Schijndel, presentatie groenstudieclub, C. van Heeswijk en W. Bekker, 7 februari 2013

Vind wat bindt, door Peter Westgeest, gemeente Alphen aan den Rijn

Folders;
Groen doet wat met je; Groenparticipatie in Alphen aan den Rijn
Eetbaar Alpen, naar een voedselstrategie voor Alphen aan den Rijn
Tuinkeuring 2012 groenvrijwilligers juryrapport, gemeente Alphen aan den Rijn

Artikelen;
De groene stad, editie 3, september 2012 pagina 14 t/m 16, gemeentelijk groen vervult spilfunctie in burgerparticipatiebeleid, groen bindmiddel Alphen aan den Rijn
Boomzorg, Beekse bewoner dient zichzelf vitamine g(roen) toe, door Santi Raats

Internetadressen:

<http://www.cuijk.nl/>
<http://www.gemeente-mill.nl/>
<http://www.grave.nl/>
<http://www.groendichterbij.nl>
<http://maps.google.nl/>
<http://www.participatieladder.nl/home.html>

Figuren en illustraties

Kaft Tjeerd Warringa

Fig.1 Xander Verweij en Tjeerd Warringa

Fig.2 Tjeerd Warringa

Fig.3 Tjeerd Warringa

Fig.4 Tjeerd Warringa

Fig.5 http://www.oirschot.nl/ondernemer/nieuws_42331/item/natuurwerkdag-op-5-november_40367.html

Fig.6 Presentatie: bewonersparticipatie, informatiemarkt, 29 september 2011

Fig.7 presentatie: vind wat bindt, door Peter Westgeest

Fig.8 Presentatie: bewonersparticipatie, informatiemarkt, 29 september 2011

Fig.9 <http://www.humblemartens.nl/wordpress/wp-content/uploads/Vrieheide-bewonersavond2.jpg>

Fig.10 Tjeerd Warringa

Fig.11 http://www.alphenaandenrijn.nl/Inwoners/Wonen_en_leefomgeving/Wijkverbetering/Renovatie_Vogelbuurt/Documenten/Renovatie_Vogelbuurt/Tweede_bewonersavond_26_september_2012/Foto_van_de_presentatie_van_het_ontwerp_op_de_tweede_bewonersavond

Fig.12 Presentatie: bewonersparticipatie, informatiemarkt, 29 september 2011

Fig.13 <http://ivn.nl/afdeling/amsterdam/werkgroepen/werkgroep-moestuin-diemen>

Fig.14 <http://www.nens.nl/nieuws/19399>

Fig.15 <http://www.landschapoverijssel.nl/ijssel-delta-weer-een-stukje-meer-streekeigen>

Fig.16 http://www.lindenerven.nl/nw-26573-7-3423937/nieuws/verslag_informatieavond_lindenervennl.html

Fig.17 Tjeerd Warringa

Fig.18 <http://greenspotenco.nl/speelveld-de-torteltuin-in-leuth/>

Fig.19 <http://regenboogschooltuin.blogspot.nl/2012/06/groen-onderhoud.html>

Fig.20 <http://www.velpzuidstraks.nl/website/nieuws/100-winnaar-mooiste-boom-en-geveltuin-tje-velp-zuid>

Fig.21 <http://www.duurzameburen.nl/?topicId=1246>

Fig.22 <http://www.capelleaandenijssel.nu/uncategorized/>

Fig.23 <http://keldonk.nl/2492/18-03--multifunctionele-bloembakken-dankzij-nldoet-en-vrijwilligers>

Fig.24 <http://www.rheden.nl/groenindestraat>

Fig.25 <http://www.dewijdeblik.com/index.php?tag=amsterdam>

Fig.26 <http://www.woneninstationade.net/klankbordgroep/>

Fig.27 <http://www.groendichterbij.nl/sterrenplein>

Fig.28 http://www.alphenaandenrijn.nl/Gemeente/Meepraten_en_meedoen/Projecten/Werken_in_de_wijk

Fig.29 <http://eetbaarnijmegen.nl/2011/11/>

Fig.30 http://www.wijkraad-oost.nl/buiten-wit-tevrouwen/%20cat_view/58-abstede.html%20

Fig.42%20<http://stichtingonzehoop.blogspot./>

Fig.31 http://www.bvj.dds.nl/buurtbeheer/aan_alle_bewoners_van_doorzwin.htm

Fig.32 <http://www.groendichterbij.nl/hooglandje>

Fig.33 <http://www.groendichterbij.nl/hooglandje>

Fig.34 <http://www.groendichterbij.nl/hooglandje>

Bijlage I Interviewverslag gemeente Ubbergen

Interviewverslag

Waar: gemeente Ubbergen

Wanneer: woensdag 8 mei 2003

Wie: Fred Kort

Fred Kort is in 1983 afgestudeerd aan de Bosbouw en Cultuurtechnische school Larenstein te Velp.

Hij is in 1984 begonnen bij het Ministerie van Defensie als medewerker/plaatsvervangend hoofd cultuurtechniek. Daar heeft hij 16 jaar het beheer en onderhoud van Militair groen georganiseerd op kazernes, vliegveld en oefenterreinen op de Veluwe. Begin 2000 is hij overgestapt naar de gemeente Ubbergen en is hier beleidsmedewerker groen op de afdeling openbare ruimte.

1 Hoe zijn jullie in de gemeente begonnen met participatie in het groenbeheer?

De aanleiding was het winnen van de Entente Florale in 2007. De burgemeester zei hier dat het goed mogelijk is om bijvoorbeeld rozen in de straat te zetten in plaats van gras (gras is goedkoopste optie en daarmee het meeste toegepast). Het moet dan wel door de burgers zelf onderhouden worden, daarop kwamen veel reacties van de bewoners. Bij een nieuwe wijk, is er gevraagd aan de bewoners: wie wil er wat anders in de wijk dan gras en wie wil daarbij meehelpen/onderhouden? Daaruit kwamen veel reacties, er is toen een overeenkomst opgesteld, waarin stond dat de burgers het onderhoud van het groen zelf zouden doen. Dat is tot op heden een succes.

1.1 Hoe krijg je de bal aan het rollen bij een dergelijk nieuw onderwerp?

Het is belangrijk om de burgers te laten weten wanneer er iets verandert, als er bijvoorbeeld een nieuw ontwerp is voor een park. Er moet minimaal 1 informatieavond worden gehouden, waarin de burgers alles wordt verteld over een plan. Veelal worden op een dergelijke avonden de plannen

besproken met de bewoners. Er worden groepjes bewoners gevormd, er komt een tekening van het plan/ontwerp op tafel en de bewoners kunnen hun mening uiten of op de hoogte gesteld worden van het plan.

De burger kan participeren, maar er moeten wel duidelijke afspraken gemaakt worden.

Een voorbeeld van ander project, komt voort uit de 3%-regeling van Femke Halsema (deze regeling houdt in dat; er in een nieuwe wijk minimaal 3% van het oppervlak bruikbaar moet zijn om te spelen). In de nieuwe wijk was het aanvankelijk de bedoeling om er speeltoestellen neer te zetten, de bewoners kwamen langs bij de gemeente aangezien hen dit ietwat saai leek. Daarop heeft de gemeente samen met de bewoners een ontwerp gemaakt voor een struintuin. Voorwaarde was dat de bewoners het onderhoud van deze tuin zelf zouden plegen. De gemeente verzorgt de gazons, aangezien hier groot materieel voor nodig is (overigens doet de gemeente het onderhoud van het gazon overal, niets hiervan wordt door bewoners gedaan).

In het collegeadvies is dit project ook meegenomen, het vastgelegd met de bewoners dat zij het onderhoud plegen. Project is zeer succesvol, burgers komen zelf bij de gemeente langs met ideeën, ze zetten sites op, met daarop informatie en er wordt reclame gemaakt in de lokale krant.

Ook vindt er veel overleg plaats, waarin iedereen constant op de hoogte wordt gehouden.

Elkaar op de hoogte houden is een belangrijk onderdeel van participatie, anders voelt iemand/men zich voorbijgelopen.

2 Met welk doel past de gemeente participatie toe in het groenbeheer?

Het hoofddoel is de sociale cohesie verbeteren/behouden, dit is zeer belangrijk. Men begint bijvoorbeeld, eigen websites en verenigingen, waardoor de sociale cohesie beter wordt en de

leefomgeving verbetert.

2.1. Op welk niveau wordt participatie toegepast, buurtniveau, lokaal niveau?

Op alle niveaus; hele straat, 1 op 1 vastgelegd dat een bewoner een bepaald stukje haag zelf snoeit, tot aan een hele wijk. En zelfs tot aan een heel dorp (Leuthen actief). Op vlakken als groen, spelen en verkeer. Elke maand is er hier een overleg, waar alles wordt besproken. Nieuwe bewoners krijgen een welkomstpakket, er wordt van alles gedaan.

2.2 Hoe past de gemeente participatie toe in het groenbeheer?

In de gemeente wordt alles op kwaliteitsniveau C onderhouden, dit is de laagste kwaliteit. Bewoners hebben de mogelijkheid om dit niveau te verhogen. Er kunnen bijvoorbeeld planten weggehaald worden, waar nieuwe (mooiere/betere/andere soorten) planten voor in de plaats komen. De kosten die deze ingreep meebrengt zijn dan voor de bewoner. Als de bewoners op een bepaald stuk gemeentelijk groen kwaliteitsniveau B willen, moeten zij dit zelf aanpakken.

De gemeente probeert het groenareaal te verminderen en kosten te besparen. Het maaien wordt door de gemeente zelf gedaan en zal ook niet in zelfbeheer komen.

2.3 Wie neemt het initiatief, zijn dit burgers of is dat de gemeente?

Beiden nemen het initiatief (zal ongeveer 50/50 zijn). De burger neemt vaak initiatief uit ontevredenheid over een bepaald plan. De gemeente neemt veelal het initiatief als er iets nieuws ontwikkeld wordt.

2.4 Hoe kunnen bewoners worden betrokken in het groenonderhoud?

Er wordt veel voorlichting gegeven. Voldoet het niet aan uw wensen, dan kunt u zelf het initiatief

nemen. Het groenonderhoud moet zo efficiënt mogelijk, vaak worden er werkdagen georganiseerd.

3 Wat zijn de kansen en bedreigingen van participatie in het groenbeheer?

Burgers komen vaak met creatieve ideeën die van positieve invloed kunnen zijn op de openbare ruimte of goed zijn voor de sociale cohesie. Een andere kans is dat er veel subsidies vrij kunnen komen door diverse partijen bij een project te betrekken. Een bedreiging is "slechte" communicatie binnen de organisatie, waardoor niet iedereen van elkaar op de hoogte is.

3.1 Kunt u drie succesvolle en één mislukte vorm van een project noemen?

Succesvol: "De Torteltuin", "Groene gezondheidszone" en "Speulen in de Ooijse Graaf".

Mislukte projecten zijn er (tot op heden gelukkig nog) niet.

3.2 wat zijn de succesfactoren?

- goede afwegingen maken in de belangen
- genoeg draagvlak creëren, zowel op bestuurlijk als burgerlijk niveau
- er is voldoende geld beschikbaar
- meerwaarde en noodzaak van het project moeten ingezien worden
- goede communicatie, ook via moderne media

4. Wat voor soort werkzaamheden worden verricht door burgers?

De bewoners doen eigenlijk bijna alles zelf, er worden meestal handleidingen opgesteld met daarin bijvoorbeeld een onderhoudskalender. Hierin staat per twee maanden wie het onderhoud doet (bewoners/gemeente) en wat de werkzaamheden zijn. Zie beheerhandleidingen "De Torteltuin".

4.1 hoe houdt de gemeente toezicht op het te beheren gebied?

Dit doet de buitendienst van de gemeente. Deze is als het ware de ogen en oren van de medewerkers op het gemeentehuis. De buitendienst doet hiernaast calamiteiten en houdt toezicht. Hierdoor zijn er 'korte lijntjes'.

4.2 Welke rol heeft de gemeente als begeleider?

Vooral in het begin (1-3 jaar) is de rol van de gemeente groot, dit is de periode waarin het project moet gaan rollen. Per project is er vanuit de groep burgers iemand die als contactpersoon fungeert. Daarnaast stelt de gemeente beheerplannen beschikbaar (al dan niet samen met de burgers) waarin staat wat er qua beheer moet gebeuren. De gemeente haalt het afval op bij grote werkzaamheden en zal dat ook na deze drie jaar doen. Ook stelt de gemeente bijvoorbeeld prikkers beschikbaar, maar het overige gereedschap moet door de bewoners zelf geregeld worden. Soms wordt er ook materiaal aangeschaft door een groep, zoals een bosmaaier, het benodigde geld hiervoor wordt uit fondsen gehaald.

4.3 Worden er afspraken gemaakt met burgers, is dat schriftelijk of mondeling?

Er worden afspraken gemaakt, bijvoorbeeld in de vorm van B&W voorstellen en beheerplannen. Deze afspraken worden schriftelijk gemaakt. Sommige afspraken worden ook echt ondertekend. Dit laatste gebeurt voornamelijk als de gemeente iets bewerkstelligt omdat een kleine groep burgers iets wil en daar ook iets voor wil terugdoen (tegenprestatie).

4.4 Wat gebeurt er als burgers zich niet aan de afspraken houden?

In eerste instantie wordt er een gesprek aangegaan met de betreffende burgers. In het begin doet de gemeente dit "losjes". Mochten de burgers zich opnieuw niet aan hun afspraak houden

dan wordt er opnieuw een gesprek aangegaan. Ditmaal wordt er een duidelijke termijn gesteld waarbinnen het in orde moet zijn. Als dat niet gebeurt dan ruimt de gemeente het op en wordt het omgevormd tot gras.

4.5 Hoe is de kwaliteitswaarborging geregeld?

Door middel van beheerplannen. Daarnaast realiseert Fred Kort zich dat als burgers het groen onderhouden dit niet altijd op een vakkundig correcte manier wordt gedaan. Hij geeft aan dat dit soms lastig is. Verder houdt de buitendienst een "oogje in het zeil".

5. Waar staat de gemeente op de participatieladder?

De gemeente staat op alle treden van de participatieladder, verschilt per project.

5.1 In hoeverre hebben burgers inspraak, of verschilt dat erg per project?

Dit verschilt heel erg, zowel per project als stadium waarin een project zich verkeert. In het algemeen kan gesteld worden dat de gemeente in de initiatieffase van een project hoog op de ladder staat. Naarmate het project vordert doet de gemeente stapjes terug en krijgen burgers meer de ruimte.

6. Kost participatie in het groenbeheer meer dan reguleer beheer?

Dit is lastig te zeggen. Een aantal participatieprojecten is gerealiseerd op areaal wat eerst niet in beheer was van de gemeente. In deze gevallen kost participatie dus meer omdat er eerst geen kosten werden gemaakt. Projecten waarbij burgers het beheer van openbaar groen op zich nemen, zijn de kosten van het groenbeheer minder. Er moet wel meer ambtelijke tijd in worden gestoken, in dat opzicht zijn de kosten wel hoger. Naarmate een participatieproject vordert wordt er minder ambtelijke tijd ingestoken en maakt het

qua kosten niet veel uit.

6.1 Wat levert participatie op, op financieel als sociaal vlak?

Wat participatie oplevert op financieel vlak is hierboven toegelicht. Op sociaal vlak levert het veel op. De sociale cohesie wordt versterkt doordat mensen samenkomen. Dit versterkt ook weer de sociale controle waardoor er minder vernielingen worden gedaan.

6.2 Worden participatieprojecten geëvalueerd?

Onbewust worden participatieprojecten geëvalueerd. Mochten er zaken fout gaan dan wordt daar ook van geleerd. Ook komt dit onderwerp aan bod in overlegmomenten. Er worden geen rapporten geschreven waarin de projecten worden geëvalueerd.

6.3 Hoe beoordeel/definieer je of het project een succes is? Aan de hand van het aantal mensen of het resultaat etc.?

Aan de hand van het resultaat. Een project kan zeer succesvol zijn met maar enkele participanten terwijl het met een grote groep een rommeltje kan zijn.

7 Heeft nu nog tips en/of adviezen voor de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert?

- Out of the box denken.
- Begin met iets kleins dat de aandacht kan trekken, bijvoorbeeld door ergens een partytent neer te zetten. Doordat mensen zich afvragen wat er gebeurt komen ze langs. Mensen kunnen vervolgens worden geïnformeerd en geënthousiasmeerd voor het project.
- Woningbouwcoöperaties erbij betrekken, zij hebben ook een belang in een buurt waarin de sociale cohesie sterk is.
- Aandacht voor een project geven in lokale krantjes, websites en moderne media.

- Participatieprojecten combineren met iets interessants zoals een roofvogelshow, lunch o.i.d.
- Goede communicatie, ook binnen de organisatie.

Overig: Waren de medewerkers van de gemeente direct enthousiast over participatie?

Fred Kort was direct enthousiast. In de buitendienst was een aantal mensen in eerste instantie wat sceptisch. Toen zij de successen zagen werden zij echter ook enthousiaster.

Bijlage II Interviewverslag gemeente Alphen aan den Rijn

Interviewverslag

Waar: gemeente Alphen aan den Rijn

Wanneer: donderdag 16 mei 2013

Wie: Anneke Janssen en Peter Westgeest

Anneke Janssen werkt sinds 1999 bij de gemeente Alphen aan den Rijn en heeft de opleiding Tuin- en landschapsinrichting in Boskoop gedaan. Anneke vervult op dit moment de functie “gebiedsadviseur” bij de gemeente Alphen aan den Rijn.

Peter Westgeest werkt al sinds 1986 bij de gemeente Alphen aan den Rijn. Sinds 1996 is Peter zelf actief betrokken bij participatie in de gemeente. Ook Peter heeft de opleiding in Boskoop gedaan, hij was daar in 1977 klaar.

1 Hoe zijn jullie in de gemeente begonnen met participatie in het groenbeheer?

De gemeente Alphen aan den Rijn is in 1993 gestart met het toepassen van participatie. Aanvankelijk werd participatie toegepast in het groenbeheer. Als er bijvoorbeeld een wijk gerenoveerd moest worden mochten de bewoners meebeslissen over de invulling van het groen. Wel moesten zij meehelpen in het beheer van het groen als zij iets anders wilde dan de gemeente van plan was. In 1993 had de gemeente Alphen aan den Rijn minder dan 500 vrijwilligers, inmiddels is dat uitgegroeid tot rond de 3000!

1.1 Hoe krijg je de bal aan het rollen bij een dergelijk nieuw onderwerp?

Participatie is een werkwijze benadrukt Peter. Sinds 1993 is er een enorme groei zichtbaar van het aantal vrijwilligers, deze groei is de laatste paar jaar afgevlakt. “Vind wat bindt”, per doelgroep wordt bekeken wat er bindt. Jongeren een prikstok geven om zwerfvuil op te ruimen, werkt bijvoorbeeld niet. Per project is het daarom van belang om te onderzoeken op welke manier de

aandacht kan worden getrokken van de betreffende doelgroep. In het geval van de jongeren is bijvoorbeeld gekozen om een project met graffiti te doen. Ook moet goed worden onderzocht wie welke belangen/drijfveer heeft om te participeren. Bewoners hebben belang bij het feit dat hun omgeving er verzorgd uitziet en de gemeenten heeft er baat bij als bewoners tevreden zijn over hun leefomgeving. Daarom wordt participatie ook wel gezien als “belangenregie”.

2 Met welk doel past de gemeente participatie toe in het groenbeheer?

De gemeenten Alphen aan den Rijn onderscheidt vier doelen:

- Kwaliteitsverbetering van de wijken
- Bevorderen sociale cohesie
- Behoud dorpse karakter ondanks schaalvergroting
- Betere veiligheidsbeleving

Bovenstaande punten dragen allemaal bij aan een succesvolle openbare ruimte. De gemeente Alphen aan den Rijn bekijkt de openbare ruimte vanuit vier pijlers (zie ook figuur 1). Namelijk de gezelligheid, gebruik & activiteiten, comfort & beeldvorming en toegankelijkheid & verbindingen. Participatie draagt op verschillende manieren bij aan de eerste drie pijlers.

2.1. Op welke niveau wordt participatie toegepast, buurtniveau, lokaal niveau?

Er wordt participatie toegepast op buurt- en op straatniveau. Op wijkniveau adviseren en op straatniveau coproduceren.

2.2 Hoe past de gemeente participatie toe in het groenbeheer?

Hoe meer er wordt ingezoomd op straatniveau hoe meer de burgers te zeggen hebben. Tegenwoordig wordt aan de hand van de participatieladder besloten welk participatieniveau wordt toegepast. Burgers moeten het gevoel krijgen dat

ze verantwoordelijk zijn voor het groen, het groen is immers van hen en niet van de gemeente.

2.3 Wie neemt het initiatief, zijn dit burgers of is dat de gemeente?

In de gemeente Alphen aan den Rijn nemen zowel burgers als de gemeente het initiatief om participatie toe te passen. Vaak neemt de gemeente het initiatief bij renovaties in een wijk. Deze vorm van participatie wordt “overheidsparticipatie” genoemd. Burgers nemen eerder het initiatief vanuit betrokkenheid of ontevredenheid. Deze laatste vorm wordt “burgerparticipatie” genoemd.

2.4 Hoe kunnen bewoners worden betrokken in het groenonderhoud?

Dit is heel erg afhankelijk van de tijd die de burgers te besteden hebben en waar ze toe in staat zijn. Dit is iets dat vroeg in het project moet worden onderzocht. Als burgers bijvoorbeeld aangeven wekelijks iets te kunnen doen, dan kunnen zij anders worden betrokken in het groenonderhoud dan dat ze om de week of een keer per maand iets kunnen/willen doen.

3 Wat zijn de kansen en bedreigingen van participatie in groenbeheer?

Een goede kans om met participatie te beginnen in het groenbeheer zijn renovatieprojecten. Door bewoners actief te laten meedenken bij de herinrichting van een wijk zullen zij ook eerder geneigd zijn om zich daarna in te zetten voor het groenbeheer. Bij renovatieprojecten hebben zowel de burgers als de gemeente belangen. De burger weet immers dat de waarde van de woningen stijgt en de gemeente wil een goede wijk, het is hier een win-winsituatie.

Een bedreiging is dat veel gemeenten participatie toepassen vanuit bezuinigingen. Bewoners zullen in tijden van bezuinigingen al merken dat de gemeente minder te besteden heeft. Als vervolgens ook nog eens een beroep wordt gedaan om als

burger in “het groen van de gemeente” te werken dan zullen zij zich niet snel geroepen voelen.

3.1 Kunt u drie succesvolle en één ‘mislukte’ vorm van een project noemen?

1. Copepad, zeer succesvol project waar 28 van de 30 huishoudens aan meedoen.
2. Dotterbloem
3. Volkerak

Een mislukt project is een project geweest waarbij de gemeente te veel aan mensen vroeg (qua werk). Bijvoorbeeld het onderhouden van een groot plantvak terwijl de mensen (bejaarden/drukke baan) daar niet toe in staat waren. Het groen werd weer omgevormd naar de oude situatie en de gemeente doet het beheer (weer).

3.2 Wat zijn de succesfactoren?

- Mensen zelf laten denken
- Niet direct met een ontwerp aan komen zetten (ga een participatieproject blanco in)
- Mensen laten inzien dat ze zelf inbreng kunnen leveren
- Actoren duidelijk in beeld hebben (omwonenden, woningbouwvereniging, wijkraad, groep ouders rondom een speeltuintje etc.)
- Juiste partijen erbij betrekken (geen mensen vergeten)
- Hondenbezitters erbij betrekken, betekenen veel op sociaal vlak en veiligheid

4 Wat voor soort werkzaamheden worden verricht door burgers?

Er worden verschillende werkzaamheden uitgevoerd door bewoners; “cosmetisch” onderhoud, zwerfvuil opruimen, onkruid wieden. Soms snoeien, water geven en oogsten.

4.1 Hoe houdt de gemeente toezicht op het te beheren gebied?

Op dit moment is dat nog een zwak punt. Peter geeft aan dat ze dit in de toekomst willen gaan

doen aan de hand van beeldkwaliteit. Het streven is dat de door burgers beheerde groenvakken 1 niveau hoger zijn dan de kwaliteit die de gemeente nastreeft.

Op dit moment worden voor de door burgers aangelegde en onderhouden groenvakken “tuinkeuringen” georganiseerd. Deze keuringen vinden om het jaar plaats. Dit motiveert mensen om zich extra in te zetten.

4.2 Welke rol heeft de gemeente als begeleider?

De gemeente heeft een ondersteunde rol. Vooral in het begin is dit belangrijk, als het project vordert wordt deze rol minder. In het begin van een project wil de gemeente ook nog wel bijdragen in bijvoorbeeld het leveren van materiaal of het binnenhalen van een subsidie.

4.3 Worden er afspraken gemaakt met burgers, is dat schriftelijk of mondeling?

Op dit moment wordt niets schriftelijk afgesproken, eigenlijk altijd mondeling.

4.4 Wat gebeurt er als burgers zich niet aan de afspraken houden?

De eerste twee keer worden burgers mondeling aangesproken. Hierbij krijgen ze de kans om een oplossing te bedenken voor de problemen die er spelen. De gebiedsbeheerder denkt mee wie ondersteuning kan bieden (bijvoorbeeld iemand uit de directe omgeving). Mochten burgers zich dan opnieuw niet aan de afspraken houden dan wordt het “opgeruimd”. Vaak betekent dit dat het dan wordt omgevormd naar gras of andere beplanting die gemakkelijk te onderhouden is voor de gemeente.

4.5 Hoe is de kwaliteitswaarborging geregeld?

Door de bewoners zelf en opzichters die vanuit de gemeente werken.

Eén kwaliteitsniveau hoger heeft een positief effect op huizenprijzen.

5. Waar staat de gemeente op de participatieladder?

Maximaal tot coproductie. Vanuit overheidsparticipatie wel eens meebeslissen (hoge uitzondering). In dat geval krijgen de burgers geld mee. De hoogste trede is erg lastig omdat geld dan ook een rol gaat spelen en geld schept vaak verdeeldheid, wat niet goed is voor een project.

5.1 In hoeverre hebben burgers inspraak, of verschilt dat heel erg per project?

Hangt sterk af van het project. Vaak gaat de gemeente tot de trede coproduceren, in enkele gevallen laten ze burgers (mee)beslissen.

6 Kost participatie in het groenbeheer meer dan reguleer groenbeheer?

Ja, de reductie die je behaalt op het groenbeheer weegt niet op tegen de tijd die je er in steekt. Participatie levert natuurlijk op andere vlakken wel weer geld op, maar dit is heel lastig in geld uit te drukken. Problemen tijdig oplossen kan veel tijd besparen, achteraf zaken rechtzetten kost veel meer.

6.1 Wat levert participatie op, op financieel als sociaal vlak?

Op sociaal vlak is dit heel lastig te kwantificeren, aangezien beleving/betrokkenheid niet in geld is uit te drukken.

Op financieel vlak, is onderstaand voorbeeld met kosten/baten van het Copepad in Alphen aan den Rijn te zien. Dit voorbeeld komt uit de presentatie “Vind wat bindt” van Peter Westgeest. In deze presentaties zijn meerdere voorbeelden van calculaties te zien.

Extra investering gemeente: €10.000

Jaarlijkse acties € 2.000

Baten onderhoud 1200 x 4,91 = € 5.980

Inrichtingniveau + 2

Beheerniveau + 1

Sociale cohesie 90 %
Waarde onroerend goed + 7 % (bron CROW)

6.2 Worden participatieprojecten geëvalueerd?

Op dit moment wordt dat nog niet structureel gedaan, enkel informeel. In de toekomst wil de gemeente dat wel gaan doen, door participanten en niet-participanten te gaan bevragen.

De gemeente houdt wel om de twee jaar een algemene enquête, waarin rond de 3000 inwoners worden geraadpleegd (hiervan reageert gemiddeld 2/3). In de enquête kunnen burgers hun mening geven over de leefomgeving. De positieve invloed van participatieprojecten is in de resultaten terug te zien. Maar de uitslag van de enquête hangt ook sterk samen met andere gebeurtenissen, zoals bijvoorbeeld de schietpartij in winkelcentrum de Ridderhof, die een negatief effect heeft op het veiligheidsgevoel van de inwoners.

6.3 Hoe beoordeel/definieer je of het project een succes is; aan de hand van het aantal mensen of het resultaat etc.?

Op basis van visuele inspectie (wil de gemeente nog concreter maken, door het te beoordelen aan de hand van beeldkwaliteit). Daarbij is een vrijwilligers bestand, iedereen die participeert wordt geregistreerd. Daarin is dan ook goed te zien of er een toename of afname van de participanten is.

7. Hebben jullie nog tips en/of adviezen voor CGM?

- op tijd zaken in beeld brengen
- goede voorbereiding
- "blanco" in projecten stappen
- mensen nemen hun eigen verantwoordelijkheid
- handje op weg helpen, door subsidies en dergelijke
- mensen moet het idee krijgen dat ze echt iets betekenen, burgers serieus nemen

Kosten/baten Copeepad

- ▶ Extra investering gemeente: €10.000
- ▶ Jaarlijkse acties € 2.000
- ▶ Baten onderhoud $1200 \times 4,91 = € 5.980$
- ▶ Inrichtingniveau + 2
- ▶ Beheerniveau + 1
- ▶ Sociale cohesie 90 %
- ▶ Waarde onroerend goed + 7 % (bron CROW)

Kosten/baten Dotterbloem

- Extra Investering gemeente € 3.540
- Bijdrage bewonersvereniging € 2900
- Baten onderhoud € 423
- Inrichtingniveau + 2
- Beheerniveau + 1
- Sociale cohesie 75 %
- Waarde onroerend goed +

Kosten/baten Volkerak

- ▶ Extra investering gemeente: € 1000 (grondwerk)
- ▶ Bijdrage bewoners (20) € 600
- ▶ Baten onderhoud $200 \times 3,53 = € 706$
- ▶ Inrichtingniveau + 2
- ▶ Beheerniveau + 1
- ▶ Sociale cohesie 50 % van de straat
- ▶ Educatieve waarde en gezondheid

Bijlage IV Vergelijkingstabel

Onderwerp	Deelvraag	Antwoord gemeente Ubbergen	Antwoord gemeente Alphen aan de Rijn
1. Start	1.0	Hoe is de gemeente begonnen met participatie in het groenbeheer? Als extra kwaliteit die de burgers zelf aan het groen kunnen geven. Als burgers bijvoorbeeld rozen willen hebben in plaats van gras dan is dat mogelijk als ze het zelf onderhouden .	Bij reconstructie van een wijk is de gemeente naar de omwonenden gestapt. Hierin mochten zij hun wensen kenbaar maken. Als zij iets extra's wilde moesten zij zelf meehelpen in het beheer.
	1.1	Hoe krijg je de bal aan het rollen bij een dergelijk nieuw onderwerp? Goede voorlichting np. Burgers erbij betrekken en informeren over wat er speelt. Duidelijk maken wat er mogelijk is.	Per doelgroep bekijken wat er "broadt". Onderzoeken wie welk belang/drijfveer heeft om te participeren (ook wel belangenregie).
2. Doel gemeente	2.0	Met welk doel past de gemeente participatie toe in het groenbeheer? Het hoofddoel is om de sociale cohesie te behouden/verbeteren.	In totaal zijn er drie hoofddoelen te onderscheiden: • kwaliteitsverbetering van de wijken • bevorderen sociale cohesie • behoud dorps karakter ondanks schaalvergroting • betere veiligheidsbeleving
	2.1	Op welk niveau wordt participatie toegepast (buurniveau, lokaalniveau etc.)? Op alle niveaus , van 1 op 1 tot een hele wijk en zelfs een heel dorp.	Op buurt- en straatniveau .
	2.2	Hoe past de gemeente participatie toe in het groenbeheer? De gemeente onderhoud het groen op basisniveau C , bewoners hebben de mogelijkheid om dit niveau te verhogen .	Per project wordt aan de hand van de participatieladder bekeken welk participatieniveau de gemeente gaat toepassen. Hoe verder wordt ingezoomd op straatniveau hoe meer burgers te zeggen hebben.
	2.3	Wie neemt het initiatief (burgers/gemeente)? Beiden nemen ongeveer even vaak het initiatief. Burger vanuit ontevredenheid en de gemeente als er iets nieuws wordt ontwikkeld .	Beiden , burger vaak uit ontevredenheid ; de gemeente vaak bij renovaties .
	2.4	Hoe kunnen bewoners worden betrokken in het groenonderhoud? Veel voorlichting geven. Voldoet het standaard openbaar groen niet aan de wens? Dan kunt u daar als burger zelf een initiatief in nemen.	Zeer afhankelijk van de tijd die de burger in in wel/kan steken en waar ze toe in staat zijn. Per project verschillend . Laat burgers hun belang van een prettige leefomgeving inzien.
3. Kansen en bedreigingen	3.0	Wat zijn de kansen en bedreigingen van participatie in het groenbeheer? Kansen: burgers komen vaak met creatieve ideeën , verbetering sociale cohesie , door diverse partijen erbij te betrekken kunnen eenvoudig subsidies vrijkomen Bedreigingen: slechte communicatie , zowel richting burgers als binnen de organisatie	Kansen: renovatieprojecten , iedereen heeft een belang om te participeren Bedreiging: dat vanuit bezuinigen participatie wordt toegepast, dit heeft vaak een overrechts effect
	3.1	Kunt u drie succesvolle en één mislukte vorm van een project noemen? Succesvol: onderhoud speelgroen , participatie groenbeheer a.d.h.v. beheerplannen, aanleg groen. Mislukt: nog geen .	Succesvol: onderhoud en inrichting plantsoenen, stadslandbouw , (Eetbaar Alphen) Mislukt: project waarin te veel gevraagd werd van burgers (lichamelijk of qua tijd)
	3.2	Wat zijn de succesfactoren? Succesfactoren: • goede afwegingen maken in de belangen • genoeg draagvlak creëren, zowel op bestuurlijk als burgerlijk niveau • voldoende financiële middelen beschikbaar • meerwaarde en noodzaak van het project moet worden ingezien door de betrokken partijen • goede communicatie , ook via moderne media	Succesfactoren: • burgers zelf laten denken • blanco een project instappen , niet direct met een ontwerp • alle actoren in beeld hebben (weet met wie je te maken hebt) • het belang dat burgers hebben inzichtelijk maken • burgers laten zien dat ze zelf inbreng kunnen leveren
4. Praktische zaken	4.0	Wat voor soort werkzaamheden worden verricht door burgers? Bijna alles . Met behulp van onderhoudkalenders kunnen burgers zien wat er moet gebeuren. Gemeente maait bijvoorbeeld wel het gras.	Door burgers worden verschillende soorten werkzaamheden uitgevoerd. Het gaat hierbij vooral om "cosmetisch" onderhoud zoals onkruid wieden, zwerfvuil opruimen, blad opruimen, snoeien en indien van toepassing oogsten.
	4.1	Hoe houdt de gemeente toezicht op de te beheren groenelementen? De buitendienst houdt toezicht. Zij fungeren als de ogen en oren van de medewerkers op het gemeentehuis. Hierdoor zijn er "korte lijntjes".	Opzichters nemen de groenelementen mee. Op dit moment nog een zwak punt. De gemeente wil dit structureel aanpakken aan de hand van beeldkwaliteit.
	4.2	Welke rol heeft de gemeente? Vooral in de opstartfase (1-3 jaar) vervult de gemeente een grote rol. Naarmate het project vordert begeeft de gemeente zich meer op de achtergrond. Wel bieden ze nog ondersteuning op sommige vlakken.	De gemeente vervult een ondersteunende rol .
	4.3	Worden er afspraken gemaakt met burgers? Indien ja, is dat schriftelijk of mondeling? Ja , bijvoorbeeld in de vorm van beheerplannen .	Op dit moment wordt niets schriftelijk afgesproken, eigenlijk altijd mondeling.
	4.4	Wat gebeurt er als burgers zich niet aan de afspraken houden? Eerst wordt het gesprek aangegaan . In het begin stelt de gemeente zich "losjes" op. Mochten burgers zich opnieuw niet aan de afspraken houden dan komt er een tweede gesprek. In dat tweede gesprek wordt een termijn gesteld waarbinnen het in orde moet zijn. Als het dan nog niet in orde is wordt het omgevormd naar gras .	Eerst worden burgers twee keer mondeling aangesproken . Hierbij krijgen ze de kans om een oplossing te bedenken voor de problemen. De gebiedsbeheerder denkt hierin mee. Mochten burgers opnieuw niet aan de afspraak houden dan wordt het project "opgeruimd" en neemt de gemeente het beheer weer op zich. Het plantvak wordt dan omgevormd naar gras of beplanting die makkelijk te onderhouden is .
	4.5	Hoe is de kwaliteitswaarborging geregeld? Door middel van beheerplannen . Daarnaast wordt gerealiseerd dat burgers werkzaamheden niet altijd vakkundig uitvoeren. Hier moet mee worden leren omgegaan. Verder houdt de buitendienst "een oogje in het zeil".	Zoals bij vraag 4.1 aangeven, op dit moment nog een zwak punt. De gemeente wil dit in de nabije toekomst gaan verbeteren door de door burgers beheerde groenelementen te beoordelen aan de hand van beeldkwaliteit .
5. Niveau	5.0	Waar staat de gemeente op de participatieladder? Alle participatieniveaus wordt toegepast maar zijn afhankelijk per project.	Afhankelijk per project maar maximaal tot "trede" coproduceren. In een enkel geval (mee)beslissen.
	5.1	In hoeverre hebben burgers inspraak? Dat verschilt heel erg per project. Zowel per project als het stadium waarin het project zich verkeert. Naarmate het project vordert krijgen burgers meer inspraak .	Hängt van het project af . Verder zie antwoord op vraag 5.
6. Kosten/baten	6.0	Kost participatie in het groenbeheer meer dan regulier beheer? Lastig te zeggen. Uiteindelijk maakt het niet veel uit . Ook zijn er participatieprojecten gerealiseerd op grond die eerst niet in onderhoud was van de gemeente. Vooral de ambtelijke tijd die erin gaat zitten drukt op de kosten.	Ja , de reductie die wordt behaald op groenbeheer weegt niet op tegen de ambtelijke tijd die er in wordt gestoken. Lastig om precies uit te rekenen omdat het het op sommige vlakken weer extra geld oplevert . Conclusie: voor het geld hoeft het niet te doen
	6.1	Wat levert participatie op (zowel op financieel als sociaal vlak)? Sociaal: sociale cohesie wordt versterkt , gevolg is dat er bijvoorbeeld minder vernielingen worden gedaan Financieel: zie vraag 6.0	Sociaal vlak: lastig te kwantificeren , draagt bij aan veiligheid, sociale cohesie etc. Financieel vlak: zie calculaties in bijlage III
	6.2	Worden participatieprojecten geëvalueerd? Onbewust wordt dit gedaan. Als er zaken fout gaan dan wordt daar van geleerd . Ook komt het onderwerp in overleg momenten aan bod. Er worden geen rapporten over geschreven.	Op dit moment nog niet structureel . De wens om dat in de nabije toekomst te realiseren is er wel. Het plan is om participanten en niet-participanten te gaan bevragen over projecten.
	6.3	Hoe wordt beoordeeld/gedineerd of een project succesvol is? Aan de hand van het aantal mensen of het resultaat etc.? Aan de hand van het resultaat . Aantal participanten zegt niet zoveel, met enkele kan het een succes zijn terwijl het met een grote groep een zoetje kan zijn.	Op basis van visuele inspectie . Wil de gemeenten nog concreter maken door aan de hand van beeldkwaliteit te beoordelen. Het streven is 1 kwaliteitsniveau hoger dan het niveau dat de gemeente nastreeft.
7.0 Tips	7.0	Heeft u nog tips voor de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert? • out of the box denken • begin met iets kleins dat de aandacht kan trekken • woningbouwcoöperaties erbij betrekken • aandacht voor het project in lokale kranten, websites, moderne media • participatie combineren met een andere activiteit , bijvoorbeeld een roofvogelshow • goede communicatie , ook binnen de organisatie	• op tijd zaken (bijvoorbeeld actoren) in beeld brengen • goede voorbereiding • blanco projecten in stappen • projecten in het begin goed ondersteunen • burgers vertrouwen/serieus nemen • mensen het idee geven dat ze echt iets betekenen

